

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 1-2012
ET MAGASIN FRA NATURVERNFORBUNDET

FOTO: KRISTIAN S. AAS

→ [Ny NU-leder](#) side 14-15

→ [Buss billigere](#) side 4-5

→ [Klima: Hva nå?](#) side 7-9

Gammelskogene hogges:

**OPPTIL TUSEN
ARTER KAN
DØ UT**

Veien
videre
er et
felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

Utgiver av Natur & miljø:

Naturvernforbundet
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvernforbundet.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874 0556028

Redaktør:

Kristian Skjellum Aas
ka@naturvernforbundet.no

Journalist:

Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Lay-out: Ketill Berger, Film & Form
Designmal: Gazette
Trykk: Ecoprint

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 360,-
Bestilles hos
medreg@naturvernforbundet.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for.

INNHold: NR 1/12

”Norges engasjement for å redde tropeskogene mister troverdighet hvis vi ikke redder mangfoldet i våre egne skoger.”

Forfatter Sigmund Hågvar presser på for vern av gammelskog.
Side 22-23

[- Norge bør kutte hjemme](#) side 7

[Nye klimaforhandlinger](#) side 8-9

[Vår klimamelding](#) side 10-11

[Virvelvind blir leder](#) side 14-15

[Ugle på flyttefot](#) side 17-19

[1000 arter kan forsvinne](#) side 22-23

[Vernet byskog](#) side 30

FASTE SIDER

I korthet / side 6, 12

Fotokonkurranse / side 24-25

Nytt fra Naturvernforbundet / side 28-30

Debatt / side 31, 34, 35, 38

Miljøagentene / side 36-37

Buss blir billigere side 4-5

Men ikke i Kristiansand. Norge er fortsatt Nordens dyreste kollektivland, men prisene er på vei nedover i de fleste norske byer.

FOTO: AGDER KOLLEKTIVRAKIKK

Forside: Vernet storskog i Smeddalen.
Foto: Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
Neste Natur & miljø kommer i april 2012.

LEDER

Noen fremskritt

Ofte når man leser om miljø er det bare deprimerende. Klimagassutslipp øker, det finnes miljøgifter praktisk talt overalt og det er farlig å puste inn lufta i byene. Spesielt i Bergen. Ikke lystig, og mer enn nok for oss miljøvernere å ta fatt på.

Men vi må ikke glemme lyspunktene. Nær sagt alle miljøgiftene på ver Stinglista til Klima- og forurensningsdirektoratet har hatt en nedgang i utslippene på 60-80 prosent. For noen av stoffene er utslippene helt stanset. Det satses mye på energismarte bygg, hvorav det vi omtaler i Drammen er en av de energismarteste, men langt fra det eneste. Passivhusstandard, som betyr at byggene er så energieffektive at de kan holdes varme uten vanlige varmeanlegg, blir trolig et krav fra 2016. Lappugla er en av flere rovfugler som har det godt om dagen, og øker sin utbredelse. Og det blir billigere å reise med buss i de aller fleste byene i Norge. Selv om prisene nettopp økte i Oslo, er fortsatt månedskortet 100 kroner billigere enn for 4 år siden.

Og sist, men ikke minst: Klimaforhandlere fra nær sagt alle verdens land ble tross alt enige om noe under klimatoppmøtet i Durban. Det er ikke nok. Men det kan, hvis politikere og andre med makt snart tar klimaet på alvor, være viktig.

For at det skal være viktig, er det avgjørende at land med mulighet for det (slik som små, rike land uten vesentlige internasjonale bindinger, men med en sterkt oljefyrt økonomi, hvis du skjønner hvem jeg tenker på) tar ansvar. Regjeringens klimamelding, som nå etter sigende skal dukke opp i juni, har ikke blitt mindre viktig etter resultatet i Durban. Jeg håper at jeg en vakker dag også kan omtale klimameldingen som et lyspunkt.

Ny distribusjon

Fra og med neste nummer vil sannsynligvis mange av dere motta Natur & miljø fra avisbudet, istedenfor postbudet. Vi skal prøve ut en ny distribusjonsløsning, og i den forbindelse håper vi dere tar kontakt med oss på telefon eller e-post-adressen redaksjonen@naturvernforbundet.no hvis dere ikke har mottatt neste nummer innen fredag 13. april. Vi vil gjerne vite hvor godt det nye systemet fungerer. På forhånd takk!

Kristian S. Aas / Redaktør

– Kristiansand Nordens dyreste buss-by for pendlere:

OSLO OG TRONDHEIM

Å reise kollektivt har blitt billigere de siste fire årene i alle større, norske byer bortsett fra Kristiansand. Nordens billigste kollektivtrafikk finner du på Island, men også i Göteborg, Tampere og Turku er prisen under 300 kroner måneden.

Tampere i Finland er blant Nordens billigste kollektivbyer.
FOTO: LEO SETA/FICKR.COM

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Norge er fortsatt dyrere enn våre nordiske naboland når det kommer til kollektivreiser i våre byer. Det viser en undersøkelse foretatt av Natur & miljø i januar 2012, der vi har brukt prisene som gjelder fra 1. februar i år i Nordens største byer.

– MANGE RABATTER

– Prisene stemmer, så vi er nok den dyreste byen når det gjelder det vanlige måneds- og halvårskortet for voksne.

Samtidig har vi mange rabatterte tilbud, som for eksempel et 30-dagerskort for alle under 30 år, som koster 500 kroner for fri reising i begge Agderfylkene, og et fleksikort der hver reise koster bare 22 kroner, forteller Siv Wiken, administrerende direktør i Agder Kollektivtrafikk.

Kristiansand er også den eneste norske byen i undersøkelsen der prisen ikke har gått ned de siste fire årene. Wiken forklarer at de har fulgt den generelle prisstigningen.

– Vi har satt opp enkeltbillettene mer enn periodekortene. Da øker ikke prisen

så mye for faste brukere av kollektivtrafikken, sier Wiken.

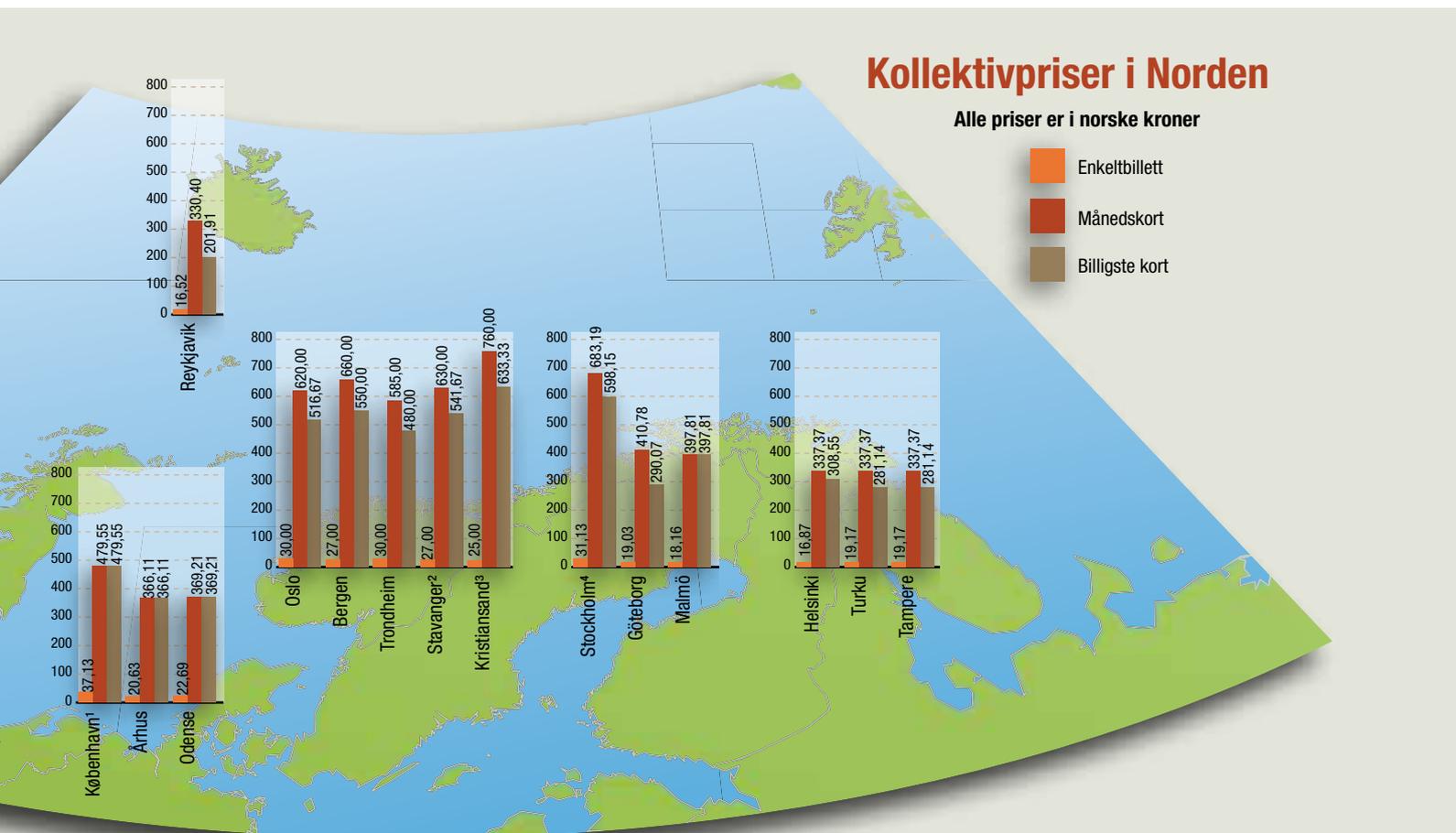
KJEMPEVEKST I TRONDHEIM

I 2008 undersøkte Miljøjournalen prisene på kollektivtrafikk i de samme byene. Trondheim har kuttet prisen på månedskort med 100 kroner siden da, og har i tillegg innført halvårskort. Dette gjør at faste pendlere nå betaler over 200 kroner mindre i måneden enn i 2008. Samtidig har sonen for bytakst økt markant i størrelse, så man kan reise langt inn i nabo-kommunene for samme pris. Dette har

Kollektivpriser-sammenlignet med 2008

M KUTTER PRISENE

1: Har et intrikat sonesystem, prisene gjelder for 3 soner, som dekker hele Københavns kommune. 2: Månedskortprisen gjelder hele Nord-Jæren, men ikke tog. Billigste kort gjelder bare Stavanger, inkludert tog. 3: Soner i byen, 2 soner 35,-, 3 soner 47,-. Månedskort/halvårskort har samme pris uavhengig av soner. 4: Månedskort/årskort gjelder i hele Stockholms län

GRAFIKK: KETILL BERGER, FILM & FORM

ført til en gedigen vekst i Trondheimsområdet. I 2011 var økningen på 10,8 prosent i bykommunen, og 25,1 prosent i omegnskommunene.

– I tillegg har hele kollektivtilbudet fått et løft med miljøvennlige busser. Vi har nå 10 hybridbusser og 175 gassbusser. Resten går på biodiesel. Enklere betalingsløsninger med nettbutikk og mobillett (billett via SMS eller mobilapplikasjon) og mer tilgjengelig ruteinformasjon har også vært viktig, sier Grethe Opsal, markedssjef i Sør-Trøndelags kollektivselskap AtB.

KOMPLISERT SAMMENLIGNING

Forskjeller i prisstruktur gjør at sammenligninger er vanskelige. Noen har studentrabatt, andre, som Kristiansand, har ungdomsrabatt til alle under 30 år. Noen (som Stavanger, København, Göteborg og Århus) har relativt små soner som bare dekker byen, mens andre (som Trondheim og Stockholm) har store områder utenfor byen som dekkes av samme billettpris eller kort. I Helsinki er trikken billigere enn bussen, mens Stavanger har ulike kort og priser, avhengig av om du skal reise bare med buss og båt, eller også

med tog. Det er også forskjeller på om billettene/kortene inkluderer nattrafikk.

I vår undersøkelse har vi prøvd å finne billigste enkeltbillett for en reise som dekker byområdet, samt billigste pendlerkort for faste reisende innenfor byområdet. For to år siden gjennomførte Natur & miljø en prisundersøkelse for regional kollektivtrafikk, der reiseavstander på 3-4 mil fra byene ble sjekket. Da var Bergen billigst på regional trafikk, men dyrest for reiser i byen.

Nye verneområder til sjøs

■ Tvedestrand kommune ønsker å opprette verneområder for kysttorsk, hummer og østers. Gode erfaringer med forsøksverneområder for hummer i Østfold, Vestfold og Aust-Agder gjør at Tvedestrand nå vil avsette to soner til totalt vern mot fiske og fangst av hummer og østers, samt tre habitatområder der enkelte aktiviteter blir regulert. Forskriften er på høring, og vil sannsynligvis ikke være ferdig behandlet før neste år. Kommunen ønsker likevel å ta med vernetiltakene når kommuneplanen skal rulleres i år, skriver Fiskeri-direktoratet.

Demonstranter fikk fullt medhold

Demonstrantene i København, som ble tilfeldig arrestert under klimatoppmøtet i 2009 og måtte tilbringe flere timer bakbundet på asfalten i minusgrader uten mat, vann eller toaletter, har vunnet en knusende seier i det danske rettssystemet. Arrestasjonene er kjent ulovlige og menneskerettsstridige, og demonstrantene får erstatning.

Kjennelsen fikk den danske venstrepolitikeren Karsten Nonbo til å tenne på alle plugger.

– Det er jo en flokk stakkarslige klynkere som har anlagt sak på det grunnlaget. Når vi snakker menneskerettigheter er det altså ut i den store verden at befolkninger blir undertrykt. Det har snart blitt en industri å klynke, og jeg fatter ikke at man

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

For de fleste av de over 100 000 deltakerne gikk demonstrasjonen fredelig og fint for seg. Men 944 personer ble tilfeldig arrestert av dansk politi. Nå er arrestasjonene kjent ulovlige.

er så stakkarslig at man begynner å snakke menneskerettigheter fordi noen sitter og blir kald i rumpa. Det er jo helt utrolig, sa Nonbo til Politiken. Han fortsatte med at man måtte regne med å bli arrestert når man var med i en demonstrasjon. Uttalelsene førte til en storm av kritikk i Danmark.

En gruppe fra Naturvernforbundets studentlag på Ås ovar blant de arresterte, og en av disse, Rannveig Margrete Jacobsen, ble intervjuet i forrige Natur & miljø om saken. Hun er svært glad for kjennelsen, og sier at troen på det danske demokratiet ble gjenopprettet for hennes del.

finsefondet
STIPENDIUM TIL VERN AV FJELLNATUR
 Finsefondets styre vil i 2010 dele ut stipend(er) i størrelsesorden 50 - 300 000 kroner. Alle som faller inn under fondets formål, kan søke. Søknadsfrist 1. mars 2012. Les om Finsefondet og hvordan du søker på www.finsefondet.no

VI LEGGER TIL RETTE FOR DE SOM KOMMER ETTER!

HRS

DET FINNES IKKE AVFALL - KUN RESSURSER | WWW.HRS.NO

NOFO
 Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nof.no

En anerkjent og effektiv oljevernorganisasjon og pådriver innen kompetanse og teknologiutvikling

– NORGE BØR KUTTE PÅ HJEMMEBANE

Det offentlige og private må søke sammen for å løse klimaproblemet. Det mener FN's tidligere klimasjef, Yvo de Boer.

Tekst og foto: ERIK MARTINIUSSEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

– Mange snakker om behovet for nye ideer i klimapolitikken. Jeg mener vi ikke har behov for flere ideer. Alle ideene er der ute allerede, sier tidligere leder for FN's klimasekretariat, Yvo de Boer, til Natur og Miljø.

De Boer ble for alvor kjent da han tok til tårene under klimatoppmøtet på Bali i 2007. Han arbeidet iherdig for å få til en global enighet fram mot København-møtet i 2009, men må i ettertid innrømme at han mislyktes. Han trakk seg fra jobben etter København-møtet.

FORTSATT TILLIT TIL FN

– For folk flest ser det antakelig ut som om vi ikke har fått til noe som helst i FN. Det er tjue år siden forhandlingene startet i Rio og det er sant at de avtalene vi har blitt enige om, på ingen måte er tilstrekkelige til å løse problemet, sier han i dag.

– Likevel mener jeg vi må etterstrebe en ny avtale. Det er viktig fordi det er avgjørende for vår framtid, men også fra et næringslivsperspektiv. For en internasjonal prosess skaper langsiktige rammebetingelser for industrien, sier diplomaten som understreker at selv vage krav har betydning.

– Kravet om å holde temperaturstigningen på under 2 grader kan virke vagt, men har likevel vært viktig for å gi privat sektor et blikk for hva framtiden vil bringe, sier han og bruker et eksempel.

– Økonomisk sett kan det være fornuftig å bygge ekstremt ineffektive kullkraftverk i dag. Men om man vet at politikerne ønsker slike kraftverk til livs, så er det

FN's tidligere klimasjef Yvo de Boer mener Norge må stille seg spørsmålet om vi ønsker å investere klimamidler i egen eller andres økonomi.

mindre interessant å investere i også økonomisk, sier han.

FOR GRØNN VEKST

De Boer arbeider i dag for rådgivningsfirmaet KPMG, og var i januar i Oslo for å snakke om hvordan det offentlige og private kan samarbeide om klimaløsninger.

– Nærmere 85 prosent av alle investeringer som gjøres i energisektoren globalt er private, sier de Boer. Det betyr at om vi ikke klarer å få private investeringer til å gå i riktig retning, framfor i gal retning, så er vi i store vansker. Jeg tror derfor et offentlig-privat samarbeide er nødvendig for å sikre at private investeringer går i riktig retning, heller enn gal retning, sier han.

Han mener det er viktig å spesifisere innholdet i en grønn økonomi, land for land.

– Mange snakker om grønn vekst. Men hva betyr det egentlig? Dersom vi kan spesifisere og vise fram innholdet i en slik vekst, tror jeg det også vil få en smitteeffekt på klimaforhandlingene, utdyper han.

– Ser du noe område der Norge kan satse for å bidra til en energiomlegging?

– Norge er jo fortsatt helt avhengig av

olje- og gassindustrien. Samtidig har dere et mål om å kutte utslippene 100 prosent. Spørsmålet nå er hvordan dere vil gjøre det, sier de Boer.

– Skal dere kjøpe dere ut med kvoter i utlandet, eller transformere økonomien deres? Om dere velger den siste, så betyr det at dere må investere i energi, transport og bygningssektoren. Men det betyr også at man må satse på industri for framtiden, sier han.

– Mange i Norge mener man heller bør kjøpe kvoter i utlandet, framfor å gjennomføre kutt på hjemmebane?

– Jeg tror ikke det vil bryte med Kyoto-avtalen å satse på kvoter. Kyoto fastslår at mesteparten av utslippskuttene skal tas hjemme, men er upresis på hva mesteparten betyr. Det fundamentale spørsmålet er derfor hva som er fornuftig for Norge, sier de Boer og tegner opp et bilde.

– Dersom man har en krone, må man spørre seg hva man skal bruke den krona til. Skal man investere krona i egen økonomi eller i andres økonomi? Det spørsmålet bør man stille seg fortløpende, sier han.

DURBAN VIKTIG

– Du mener at klimaavtalen fra Durban var et gjennombrudd. Hva mener du med det?

– Forhandlingene har lenge vært låst fast i en konflikt mellom rike og fattige land. I Durban allierte EU seg med Afrika mot de store utslippslandene. Det var noe helt nytt.

– At enkelte land, ledet av EUs klimakommisssær Connie Hedegaard, nektet å dra hjem før man hadde en avtale, var avgjørende, sier han.

I Durban ble landene enige om å forhandle fram en ny global klimaavtale innen 2015. De Boer mener formuleringene om hvordan avtalen skal se ut er vage, men mener mulighetene for å stramme inn tolkningsrommet er større nå enn det var før København i 2009.

FN STARTER NY

En ny forhandlingsprosess startes, med sikte på å få til en verdensomspennende klimaavtale i 2015, med virkning fra 2020. Kyoto-avtalen forlenges med 5 eller 8 år, og et grønt klimafond i FN-regi opprettes. Dette ble de viktigste resultatene fra klimatoppmøtet i Durban i desember. Naturvernforbundet kritiserte avtalen fra Durban for å mangle konkrete mål, mens miljøjournalist Erik Martiniussen mente avtalen var viktig og god, om enn lite ambisiøs. Her kommenterer både Martiniussen og Naturvernforbundets Bård Lahn klimaforhandlingene.

Skuffelsen i Durban krever økt klimainnsats

KOMMENTAR

Bård Lahn
Rådgiver internasjonal klimapolitikk,
Naturvernforbundet

Klimatoppmøtet i Durban ble en skuffelse for klimaet, og det må miljøbevegelsen si klart ifra om.

Nå som vi vet at en internasjonal klimaavtale ikke vil sikre nødvendige utslippsreduksjoner det nærmeste tiåret, øker behovet for at Norge og andre rike land trapper opp innsatsen på hjemmebane.

Foran årets klimatoppmøte i Sør-Afrika hadde Naturvernforbundet og andre miljøorganisasjoner pekt på ett hovedspørsmål som toppmøtet måtte svare på: Hvordan kan vi øke klimainnsatsen slik at utslippskuttene det nærmeste tiåret blir store nok til at vi unngår farlige klimaendringer?

INGEN KONKRETE LØFTER

På dette punktet ble Durban-toppmøtet en skuffelse. Selv om det skal snakkes videre om muligheter for økt innsats i tiden fram til 2020, gis det ingen konkrete løfter om når og hvordan man eventuelt skal

vedta nye og mer ambisiøse klimamål. I stedet endte toppmøtet med at man vedtok å sette i gang en helt ny runde med forhandlinger, som etter planen skal føre fram til en internasjonal klimaavtale som skal gjelde for perioden etter 2020.

Dermed markerer Durban et vannskille i de internasjonale klimaforhandlingene. Runden med forhandlinger som ble satt i gang på Bali for fire år siden, og som etter planen skulle ha vært ferdig allerede på København-toppmøtet, ble i praksis avsluttet uten at man har blitt enige om nødvendige utslippskutt i løpet av dette tiåret. I stedet flyttes altså oppmerksomheten til tida etter 2020, og forhandlingene begynner på nytt med blanke ark.

FOND OG KYOTO LYSPUNKTER

Heldigvis finnes det også lyspunkter blant vedtakene fra Durban. Etableringen av det nye klimafondet som skal støtte klimatilak i utviklingsland kan bli svært viktig hvis fondet i framtiden fylles med penger. Og vi må glede oss over at Kyoto-protokollen mest sannsynlig lever videre i fem nye år.

Men fortsatt er det slik at utslippsreduksjonene landene har lovet å gjennomføre før 2020, ligger milevis unna

forskernes anbefalinger. Da kan vi ikke akseptere at verden sier seg fornøyd med løftene for de neste åtte årene, og flytter fokus fram til perioden etter 2020. Miljøorganisasjoner som Naturvernforbundet ville ikke gjort jobben vår hvis vi ikke advarte mot konsekvensene av dette.

VIKTIG Å TA VARE PÅ FN

Betyr det at vi ikke heier på FN lenger? Absolutt ikke. FN-forhandlingene om klimaet er viktige å ta vare på, selv om resultatene de leverer ofte er skuffende. I en situasjon der klimaproblemet bare vil bli mer alvorlig, og konsekvensene vil ramme stadig hardere, trenger vi en legitim møteplass der alle land kan delta, og der også svake land og befolkningsgrupper kan bli hørt. Det er det bare FN som kan gi oss.

For å presse gjennom nødvendige utslippskutt i Norge og andre rike land, er det neppe noen god strategi å prøve å innbille folk at resultatet av FN-forhandlingene er bedre enn det i virkeligheten er. Men svake internasjonale avtaler er

KLIMAPROSESS

Forhandlingene i Durban gikk mer enn ett døgn på overtid. Her fra en uformell konsultasjon i plenumsalen.

FOTO: IISD

heller ikke noen grunn til å forvente mindre innsats på hjemmebane – snarere tvert imot!

MÅ ØKE INNSATSEN

Når klimaforhandlingene ikke leverer en avtale som sikrer nødvendige utslippskutt i årene fram til 2020, øker ansvaret på hvert enkelt land for å bidra til størst mulig utslippsreduksjoner i denne perioden. Veien til en bedre internasjonal klimaavtale går gjennom økt innsats lokalt og nasjonalt. Denne utfordringen fra Durban må Regjeringen svare på når de legger fram sin stortingsmelding om norsk klimapolitikk senere i år.

Å presse på for større klimakutt i Norge er Naturvernforbundets viktigste oppgave i klimakampen. Det skuffende resultatet fra Durban gjør jobben vår bare enda viktigere.

Miljøbevegelsen heier for lite på FN

KOMMENTAR

Tekst: Erik Martiniussen
Miljøjournalist og statsviter

Miljøbevegelsen har vært flinke til å snakke ned betydningen av FNs klimatoppmøte i Durban.

Det tror jeg ikke er noe lurt. For FN er et viktig demokratisk verktøy for å løse klimaproblemet, og ikke en suverenitet man alle kan klandre for manglende resultat.

Jeg har selv bakgrunn fra miljøbevegelsen. I dag er jeg journalist og jeg har deltatt på de tre siste klimatoppmøtene i FN-regi. Jeg har revet meg i håret over manglende framgang, jeg har sittet dyster på hotellrommet og tenkt at «nå går det lukt til helvete».

Og tar vi klimakrisen på alvor, er det all grunn til å frykte for fremtiden. For øker den globale gjennomsnittstemperaturen med 3 grader, slik det nå ser ut, er det ingen som vet hva slags jord vi etterlater våre barnebarn.

HUNGRER ETTER RESULTATER

Derfor hungrer jeg etter resultater. Aller helst skulle jeg sett et internasjonalt forbud mot eksempelvis kullkraft. Men dersom vi arbeider ut i fra en tese om at slike resultat vil komme fra FN, tror jeg vi må vente lenge. For jeg tror ikke slike resultat vil komme fra toppen og ned, de vil komme fra bunnen og opp. Oppnår vi resultater lokalt og nasjonalt, kan vi også få smitteeffekter internasjonalt.

En slik tilnærming betyr at Norge som enkeltland på en helt annen måte må bruke sin nasjonale politikk, for å påvirke internasjonale prosesser. Det er Tysklands offensive fornybarsatsing som nå gir EU innflytelse i internasjonal klimapolitikk, ikke Brüssels forsiktige klimamålsettinger.

FN AVGJØRENDE

Den nasjonale politikken må altså settes i sentrum om vi skal oppnå internasjo-

nal innflytelse. Det betyr likevel ikke at jeg mener FN ikke er viktig. Tvert imot mener jeg FN er avgjørende om klimaproblemet skal få et fredelig utfall. For det er gjennom FN et land som Tyskland, med tiden i koalisjon med andre fornybarland, kan øve press på USA, Canada og andre fossile energiforbrukere. De fornybare ambisjonene som nå bygges ut i Tyskland og andre land trenger en internasjonal arena for innflytelse. Den arenaen er FN, ikke G8 eller andre mektige koalisjoner.

Det er i FN land med ambisjøs klimapolitikk kan søke støtte fra sivilsamfunnet. Det er gjennom FN Naturvernforbundet kan oppnå resultater på internasjonalt nivå, ikke G8. Derfor mener jeg det er avgjørende at miljøorganisasjonene også viser fram resultatene av FN-sporet, slik at vi står på solid grunn når vi skal forsvare det i møte med maktpolitikken.

MANGE RESULTATER

For resultatene fra FN-sporet er mange: FNs klimapanel (IPCC) ble nedsatt av FN, det samme ble FNs klimasekretariat (UNFCCC), Kyoto-avtalen og ikke minst Det grønne klimafondet som ble vedtatt i Durban. Disse institusjonene er viktige om vi tror på felles interesseløsninger internasjonalt. Men de står i veien for dem som mener vi heller bør stole på maktpolitikk, blame-game og den sterkeste rett.

Derfor ønsker jeg Norges Naturvernforbund lykke til i sitt arbeid for å fornye norsk energipolitikk. For gjennom å fornye norsk politikk bidrar man også til å fornye global politikk. FN har gitt oss institusjoner og internasjonalt rammeverk som vil bli avgjørende den dagen nok land presser på for tilstrekkelige utslippskutt.

Selv om FN ikke reddet klimaet denne gangen heller, innebar Durban en stor framgang, sammenlignet med København (2009). Der klarte USA nesten å ta livet av hele prosessen. Det er det vanskelig å få øye på om man kritiserer ethvert utfall med samme engasjement.

– Dagens klimapolitikk er like avleggs og umoderne som minidisc-en.

Avtroppende Natur og Ungdom-leder Ola Skaalvik Elvevold viser at han er familær med avleggs teknologi. (Fra leders tale, NUs landsmøte 2012)

– Nå har vi nok olje til at hele Norge kan stå på tomgang i femti år. Hvilket vi gjør. **NRK-medarbeider og humorist Kari Slaatsveen på Twitter**

– Slik hans tanker og ideer kom oss alle til gode, vil de nye funnene hjelpe til med å opprettholde det norske demokratiet. **Olje- og energiminister Ol(j)a Borten Moe døper oljefunnet utenfor Karmøy til Johan Sverdrup-feltet. (Stavanger Aftenblad)**

– Er utslippet veldig forurensende?
– Ehhh... svaret på det må bli nei. Det er røyk, rett og slett. **Fabriksjef Rodney Yshak ved Eramet på Herøya beskriver utslippet fra fabrikk 1. februar. (Varden)**

– Hvis du legger leppestift på en svær kuruke er det fortsatt noe dritt. **Andreas Ytterstad fra Concerned Scientists Norway forklarer forhandlingsresultatet i Durban. (Aftenposten)**

– Hvis en gruppeleder beslutter sig for, at her er det nødvendig å foreta en preventiv anholdelse, så kan man altså ikke rende rundt med tissepotten til 200 mennesker. **Den danske politiker Karsten Nonbo (Venstre) synes det er helt ok at 944 demonstranter ble arrestert midt i gata i København, og måtte tilbringe opp mot seks timer bakbundet, uten mat, vann eller toaletttilbud. (Politiken)**

– Nå er det så godt driv i olje- og gassinindustrien at vi nesten konkurrerer i popularitet med kongehuset. **Statoil-sjef Helge Lund på energiseminar med Kongen til stede. (Teknisk Ukeblad)**

VIL HA KLIMAPAKKE TIL FOLKET

Det må bli dyrere å forurense, og befolkningen må få en klimapakke som gjør det mulig å leve klimavennlig. Det er essensen i Naturvernforbundets krav til den nye klimameldingen.

FOTO: JAN KRANENDUNK YAY MICRO

Naturvernforbundet ber regjeringen bygge høyhastighets dobbeltspor for å gjøre det enkelt for folk å reise miljøvennlig.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Regjeringen er nå i sluttfasen i forhandlingene om ny klimamelding. Innen sommeren skal Stortinget få Regjeringens oppskrift på hvordan Norge skal bli et mer klimavennlig samfunn. Naturvernforbundet etterlyser en tydelig kursendring.

– Norge er et land som har økt sine utslipp kraftig siden vi begynte å diskutere klima som et alvorlig problem. Klimameldingen må sette Norge på en ny kurs ut av drivhuset, sier Naturvernforbundets leder Lars Haltbrekken.

Naturvernforbundet mener det bør bli dyrere for de som forurenser og enklere for de som vil leve miljøvennlig. Haltbrekken peker ut oljebransjen som den

store forurenseren og mener det er helt avgjørende at CO₂-avgiften blir økt betydelig. Naturvernforbundet etterlyser også en klimapakke til befolkningen.

– Det må bli enkelt å leve klimavennlig. Folk må kunne ta de riktige valgene på autopilot, uten å tenke på det. I dag er det ingen støtteordninger for etterisolering og utskifting av vinduer. Jernbanen sliter med forsinkelser og kollektivtrafikken i byene kan bli mye bedre. Her trengs det en storsatsing, sier Haltbrekken.

Han oppfordrer Naturvernforbundets mange lokal- og fylkeslag til å sette klima på dagsorden der de bor.

– I dag føler ikke Jens Stoltenberg noe folkekrav om en ny klimapolitikk. Det må vi gjøre noe med. Vi må reise klimadebatte over hele landet, sier Haltbrekken.

Slik lager du klimamelding, Jens

Naturvernforbundet ber Regjeringen gjøre følgende:

- Målet om 30 prosent klimakutt innen 2020 må økes til 40 prosent.
- Alle sektorer må bidra.
- Norge må være pådriver for en god internasjonal klimaavtale.
- Norge må fortsette å støtte klimatiltak i andre land, i tillegg til kuttene i Norge.

TILTAK:

1. Øke CO₂-avgiften

Hvorfor: Det må bli dyrere å forurense.

2. Pengestøtte til energisparing

Støtten til hver kilowatttime (kWh) husstandene sparer, må være minst like høy som støtten til energiproduksjon. Det betyr i dag 3,6 kroner per kWh.

Hvorfor: Fordi én kWh spart er mer verdt enn én kWh produsert.

3. Gratis energirådgiving til alle

Alle kommuner ansetter energirådgivere, som kan dra på hjemmebesøk.

Hvorfor: Folk trenger råd om hvordan de kan spare energi. Det er mulig å frigjøre 10 terawattimer (TWh) energi fra norske hjem og arbeidsplasser som kan brukes til å erstatte fossil energi i industrien, transport og oljesektoren.

4. Fase ut all oljefyring innen 2020

Hvorfor: Et av de enkleste og billigste tiltakene man har, fordi det finnes miljøvennlige oppvarmingsalternativer.

5. Full stans i ny oljeboring

Redusere utvinningstempoet på norsk sokkel og innføre 5 års pause for alle nye områder.

Hvorfor: Denne sektoren forurenser mest, og dagens oljeboringstempo er ikke forenlig med norske eller internasjonale klimamål. På tide å se på hva vi skal leve av etter oljen.

6. Høyhastighets dobbeltspor

Bygge ut intercitytriangelet Lillehammer-Skien-Halden, som første etappe i byggingen av høyhastighetsbaner mellom landsdelene, og fordi vi må starte arbeidet med å redusere flytrafikken og tungtrafikken på vei.

Hvorfor: Fordi det er helt nødvendig å få ned veitrafikken som har økt utslippene med 30 prosent siden 1990.

7. Bedre belønningsordningen for kollektivtransport.

Mer støtte til kommuner som vil gjøre det mer attraktivt å kjøre kollektivt enn å ta bilen.

Hvorfor: Folk skal kunne leve miljøvennlig i byene.

8. Styrke klimaforskning og utvikling av ny teknologi

Hvorfor: Fortsatt behov for mer kunnskap om klimaendringene og videreutvikling av teknologi og tiltak som kan redusere klimautslippene.

www.ifat.de

Experience the future of environmental technology

INNOVATION. VISION. INTERACTION

WORLD'S LEADING TRADE FAIR FOR WATER, SEWAGE, WASTE AND RAW MATERIALS MANAGEMENT

7-11 MAY 2012 IN MUNICH

Your event for valuable contacts, new impetus and a unique market overview

- ▶ The industry's latest trends and technologies
- ▶ Extensive range of topics: All products, services and applications
- ▶ Gathering of renowned market leaders and interesting newcomers
- ▶ International platform for cultivating contacts and initiating business
- ▶ First-rate supporting programme including the GeoBioEnergie Congress

Online registration for visitors: www.ifat.de/tickets/en

Be sure to also attend IE expo (formerly IFAT CHINA).
More at: www.ie-expo.com

Messe München GmbH
81823 München, Germany
Tel. +49 89 949-11358
Fax +49 89 949-11359
info@ifat.de

A WORLD OF ENVIRONMENTAL SOLUTIONS

Mindre verstingstoffer

■ Utslippene av de verste miljøgiftene er drastisk redusert fra 1995 til 2009. Det viser nye tall fra Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif).

Utslippene av tributyl- og trifenylytinn, trikloreten, PFOS og relaterte forbindelser og pentaklorfenol (PCP) er nær stoppet. De fleste andre stoffene på Klifs verstingliste har en nedgang på 60-90 prosent fra 1995. Det viser statistikk som ble lagt fram på direktoratets miljøgiftkonferanse i januar.

– Mye er gjort, men mye gjenstår. Vi klarer å kutte utslippene av farlige stoffer når vi har kunnskapen på plass. Men det er en stor utfordring at det stadig kommer nye stoffer på markedet som vi ikke kjenner virkningene av, sier Ellen Hambro (bildet), direktør for Klif, i en pressemelding.

Bilsalget øker kraftig

■ I 2011 ble det solgt 138 345 nye privatbiler i Norge, en økning på over 8 prosent fra 2010. Faktisk er det bare tre år gjennom historien det har blitt solgt flere biler enn i 2011. Det er lenge siden: 1977, 1985 og 1986, melder E24.

I samme tid sank bilsalget i Europa med 3 prosent. I Italia var nedgangen hele 9,2 prosent, og landet hadde det laveste nybilsalget på 30 år.

Vi som jobber på jernbanen er stolte fordi vi også gjør en innsats for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

BESS JAHRES STIFTELSE

Søknad om midler. Søknadsfrist 15. april 2012.

Bess Jahres Stiftelse er en ideell stiftelse med formål å støtte:

- Etablering, drift og bevaring av vatnmarksområder og andre fuglereservater i Norge og reservater i utlandet av betydning for norske trekkfugler.
- Norsk Ornitologisk forening og andre formål med tilknytning til naturvern og vern om planter og dyreliv.
- Formål av kulturell eller historisk betydning for Sandefjord og omland.
- Andre allmenntilgode formål, derunder støtte til eldre og bidrag til utdanning for evnerik ungdom.
- Støtte gis fortrinnsvis til spesielle tiltak, ikke løpende drift.

Søknad om støtte innen disse formålene sendes pr. post til:

Bess Jahres Stiftelse
Postboks 271
3201 Sandefjord

Søknaden må inneholde:

Navn og adresse. For forening, organisasjon og lignende også navn på ansvarlig person. Kort begrunnelse med formål, prosjekt, virksomhet etc. For større prosjekter også budsjett.
Kontonummer.

Hjemmeside: www.bessjs.no

Nytt forbildeprosjekt i Drammen

NORGESM

Papirbredden 2 er Norges første kontorbygg med passivhusstandard. Det bruker minimalt med energi, er bygget med klimavennlige materialer og har egen sykkelgarasje.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Interessen var stor da Futurebuilt viste frem sitt ferskeste forbildeprosjekt i Drammen nylig. Godt over hundre personer møtte opp for å høre hvordan Papirbredden Eiendom og Futurebuilt hadde gått frem for å bygge Norges mest klimavennlige kontorbygg. Det skal huse Høgskolene i Buskerud og Telemark, Arbeidstilsynet og et av verdens største legemiddelselskap, MSD.

Futurebuilt er et program som Oslo og Drammen kommuner, Enova, Miljøverndepartementet og flere andre partnere har gått inn i for å utvikle klimanøytrale bygg og byområder. Minst 35 såkalte forbildeprosjekter skal bygges i Oslo og Drammen i tiden frem til 2020. Blant dem finer vi Bellonas nye bygg (ferdig 2010), Marienlyst Skole i Drammen (ferdig 2010), nye Deichmanske hovedbibliotek i Oslo (under planlegging) og Papirbredden 2, som skal stå ferdig i mai.

Fakta

Papirbredden 2

Kontorbygg i seks etasjer bygget etter standarden for passivhus, Papirbredden, Drammen.

Energiforbruk:	70 kWh/m2
Energikilder:	90 % geoenergi 10 % fjernvarme
Varmegjenvinning:	85 %
Isolasjon vegg:	35 cm
Isolasjon tak:	50 cm
U-verdi vinduer:	0,8

CO₂-REDUKSJON*

Energi:	- 60 %
Materialer:	- 52 %
Transport:	- 7 %
Totalt:	- 48 %

*Sammenlignet med et referansebygg

Kilde: Papirbredden Eiendom AS

– BANEKRYTENDE PROSJEKT

Ifølge utbyggeren er prosjektet banebrytende på flere måter. Byggeprosessen har fortonet seg som et norgesmesterskap i klimakutt. Her har de forsøkt å knipe inn klimagassutslipp der det har vært mulig. I tillegg til minimalt energiforbruk, har man redusert utslippene fra byggematerialene og laget egen mobilitetsplan. En miljøkoordinator, hyret inn av byggherren, har fulgt hele byggeprosessen, fra planlegging til ferdigstilling. Det har ført til en halvering av klimagassutslippene, sammenlignet med referansebygget.

Foreløpige beregninger

nen:

ESTER I KLIMAKUTT

Kristin Heggelund i Papirbredden Eiendom og Birgit Rusten i Futurebuilt forteller at entusiasmen for klimavennlige bygg er sterkt økende i byggebransjen.

viser at bygget ligger an til 60 prosent lavere utslipp fra energibruk, 50 prosent lavere utslipp fra materialvalg og 7 prosent lavere utslipp fra transport.

MILJØKOORDINATOR NØDVENDIG

– Hvis du skal oppnå gode resultater på klima, er en god miljøkoordinator helt nødvendig. Dette er det første bygget Futurebuilt har fulgt hele veien, og det oppnår betydelig reduserte klimagassutslipp, sier Birgit Rusten, leder i Futurebuilt.

Miljøkoordinator Kirsti Gimnes Are forklarer at alle leverandører til Papirbredden 2 har måttet levere en miljøvaredeklarasjon, hvor det står hvor høye

utslipp produksjon av materialet har skapt. På den måten har de hele tiden kunnet velge det beste alternativet.

– Miljøbevisstheten i bransjen er sterkt økende. Innen energi har interessen vært stor lenge, men det har vært lite fokus på materialebruk. Her bidrar Futurebuilt til å «pushe» utviklingen, sier Rusten.

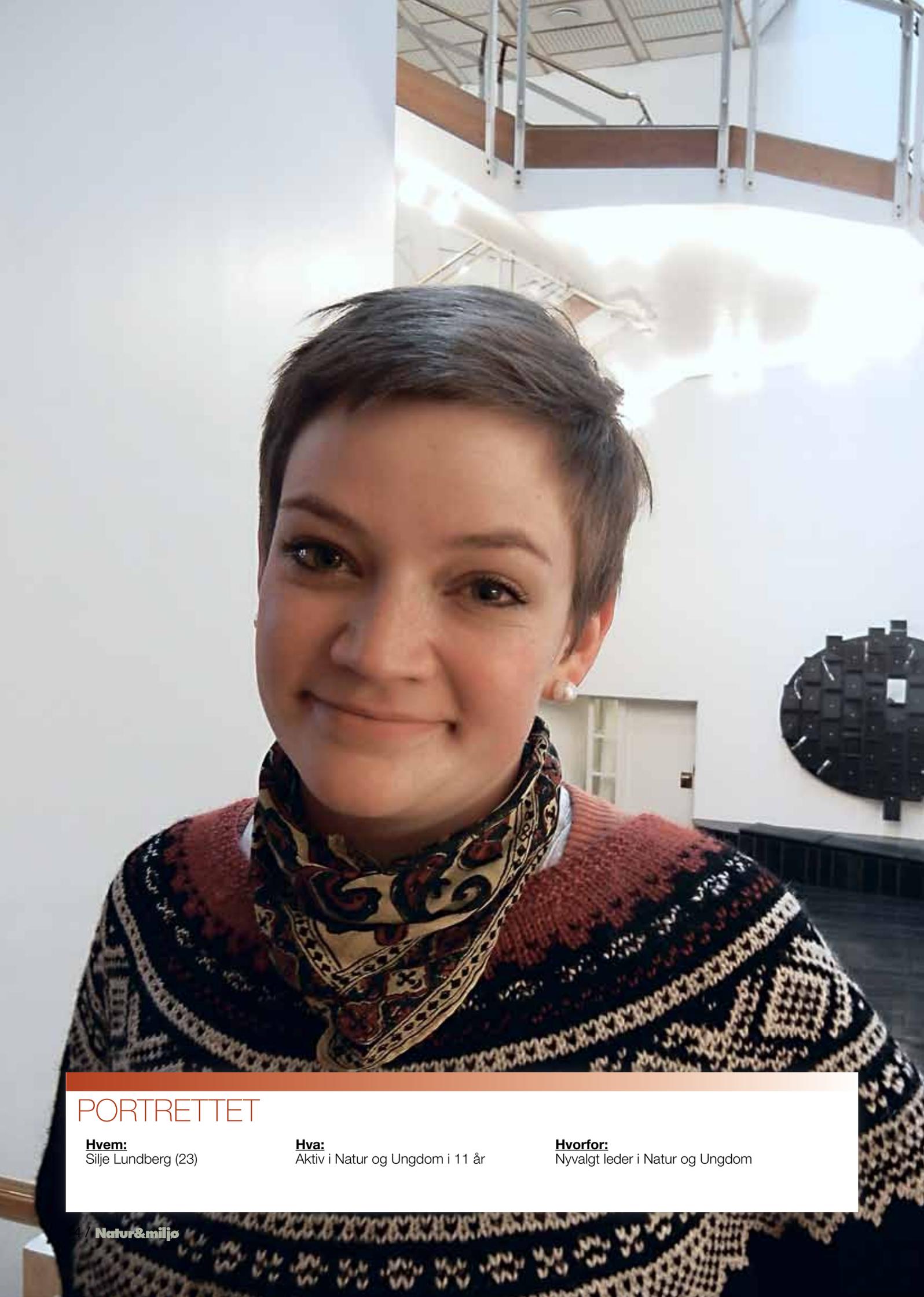
VEIEN VIDERE

Det er imidlertid ingen grunn til å tro at utviklingen stanser med passivhusstandard for kontorbygg. Det foregår en rivede utvikling i fagmiljøene som arbeider med klimavennlige bygg. Om kort tid kan Papirbredden 2 faktisk være akterutseilt.

– Dette var det beste vi kunne oppnå da vi begynte prosjekteringen av dette bygget, men utviklingen går raskt – og vi vil videreutvikle dette. Plussus, som produserer mer energi enn de bruker, er neste mål, sier Kristin Heggelund, daglig leder i Papirbredden Eiendom, som eies av Entra Eiendom og Drammen kommune.

Hun forteller at bygget har kostet 190 millioner kroner. Med støtten de har fått fra Enova, er hun ikke skremt av ekstra-kostnadene ved å bygge klimavennlig. Hun regner med å spare store energiutgifter, noe som også vil gi lavere leie for leietagerne.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

PORTRETTE

Hvem:

Silje Lundberg (23)

Hva:

Aktiv i Natur og Ungdom i 11 år

Hvorfor:

Nyvalgt leder i Natur og Ungdom

VIRVELVINDEN SOM BLE LEDER

Hun var møteplager, virvelvind og «gæren» lokallagsperson. Nå er det hun som skal holde orden i rekkene hos vår ungdomsorganisasjon. Silje Lundberg har klatret hele NU-stigen.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Et intervju med Natur & miljø er bare ett av mange stopp i løpet av en dag, når du er leder i Norges mest dynamiske politiske ungdomsorganisasjon. Fem minutter etter at intervjuet var ferdig, var Facebook-profilen oppdatert. Senere samme kveld var hun på tv. Silje er yngste blad i Natur og Ungdom-familien Lundberg. Nå styrer hun sjappa, etter å ha blitt valgt til leder i januar.

STATOIL-FORELDRE

– Jeg var med og startet opp Harstad NU i 2001. Vi var en liten gjeng, og alle foreldrene til de som var med jobba i Statoil. Det var ikke bare lett, smiler Silje.

Hun ble vervet i Natur og Ungdom av sin søster Aase Kristine, som i likhet med bror Håvard også har vært innom de slitte kontorene til Natur og Ungdom i Torggata i Oslo. Hun beskriver seg selv som «gæren lokallagsperson» de første årene i NU. I opposisjon til lederne i Oslo, og med stadige innlegg som førte henne nær den beryktede møteplageretoppen på landsmøtet.

– Hvis du hadde spurt andre som var med i NU de første fem årene, hadde de aldri trodd at jeg skulle bli leder. Men det er veldig morsomt, jeg kjenner meg selv veldig igjen i de som er med på NU-arrangementer nå.

ØKENDE AKTIVITET

Hun overtar en organisasjon i medvind. NU har hatt rundt 7000 medlemmer i et par år, og økende aktivitet på lokalplan. Samtidig har de en sterk posisjon blant alle som arbeider med klima og energi, som i mange år har vært organisasjonens hovedfokus. Prioriteringen av klima har vært så sterk at flere har murret.

– Når NU jobber med fornybar energi, er det både klima og naturvern samtidig. Vi vil endre vindparker slik at de blir mindre ille for naturen, vi arbeider mot veitbygginger som ødelegger natur, og mot nedbygging av matjord. Vi må se klimasaken og arbeidet for

naturmangfold i sammenheng, hvis ikke taper vi begge sakene, sier Silje overbevisende.

– MÅ BLI MER IMPULSIVE

Hun ønsker å utvide samarbeidet med Naturvernforbundet.

– Vi er en organisasjon i konstant utvikling med høy turnover, fordi folk blir «pensjonerte» når de er 25. Fornyingen sitter vel litt lenger inne i Naturvernforbundet. Jeg tror Naturvernforbundet må tørre å være mer impulsive, sier hun, før hun fortsetter:

– Vi samarbeider bedre enn på lenge sentralt, men fortsatt er det steder lokalt der vi ikke snakker sammen. Der trengs det innsats fra begge organisasjoner for å tilpasse seg.

MÅ VÆRE Plass FOR ALLE

I år skal NU arbeide hardt for at regjeringen leverer en skikkelig klimamelding, og at de får passet sitt påskrevet dersom den ikke legger opp til nok kutt. Så skal norske fjorder berges mot utslipp fra gruveindustri, med rutilutvinning i Førdefjorden som den store prøvesteinen.

– Miljøvern handler om hvordan du vil at samfunnsutviklingen skal være. Vi må være bevisste på at vi får med alle som vil bidra. En av fordommene mot oss er at vi er byungdom som aldri har vært i skogen. Det er tull, mange har bakgrunn fra speideren, og er gode på naturbruk. Men hvis vi krever at alle som skal jobbe med miljøvern skal på skogtur minst en gang i uka, distanserer vi oss fra folk. Det må være plass for alle som vil gjøre en innsats, sier den nyvalgte NU-lederen.

Hvis du hadde spurt andre som var med i NU de første fem årene, hadde de aldri trodd at jeg skulle bli leder.

REKORDMANGE ROVDYR DREPT

I 2011 ble 251 store rovdyr drept i Norge. Du må godt over hundre år tilbake for å finne et høyere tall. Samtidig er årets jakt i gang på en gaupebestand som er på vei ned.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Ikke siden 1897 er det felt så mange rovdyr i Norge. Tall Natur & miljø har hentet ut av Rovbasen viser at 145 gauper, 79 jerver, 15 bjørner og 9 ulver er registrert drept i 2011.

De aller fleste rovdyrene i Norge dør i lovlig jakt. I 2011 ble 233 dyr, eller 93 prosent, felt i kvotejakt, lisensjakt og skadefelling. I tillegg til den lovlige jakten ble 2 skutt i nødverge, 11 påkjørt på vei og bane, 2 døde av sykdom og 3 av andre årsaker. Ingen dyr er dokumentert drept ulovlig i 2011.

– NÆRINGSINTERESSER BESTEMMER

Naturvernforbundet mener at tallene er langt høyere enn de burde være.

– Det er ingen andre arter som forvaltes på denne måten. Her er det opplagt at det er næringsinteresser som presser frem den store jakten. Hensynet til at

FOTO JAMEN PERCY/ISTOCKPHOTO

Hunn gaupe i vinterlandskap. 118 gauper kan felles i årets gaupejakt.

dette er utrydningstruede dyr kommer i annen rekke. Vi ser det særlig på kvotene som settes for ulv og bjørn. Dette er arter som ligger under bestandsmålet. Likevel utsettes de for omfattende jakt, noe som fører til at de skvises tilbake, sier Håpnnes.

REDUSERTE GAUPEKVOTEN

Årets gaupejakt er nå i gang, med en kvote på 118 dyr. Rovviltneemndene hadde først satt kvoten til 157 dyr, men etter klager fra Naturvernforbundet og andre miljøorganisasjoner ble den redusert i tre regioner med til sammen 39 dyr. Kvotene i Sør-Norge og Nordland ble halvert, mens den i Midt-Norge ble kuttet med 16 dyr.

– Det ville vært oppsiktsvekkende om disse tre nemndenes kvote ble stående. De har både brutt med rovdyrforliket fra 2011 og alle faglige råd. Det er bra at Miljøverndepartementet reduserer kvotene, men samtidig er det et uholdbart at frivillige organisasjoner må klage for å redde gaupene

fra en for kraftig nedskyting, sier Håpnnes.

– KNEBLING

Leder Toril Melheim Strand i rovviltneemnda i Midt-Norge er langt fra enig. Hun reagerer kraftig på det hun kaller knebling fra departementets side.

– Jeg reagerer veldig på at departementet overstyrer oss. De siste årene har vi fått den myndigheten som vi egentlig skulle ha. At de nå overprøver oss, synes jeg er rart, sier hun til NRK Trøndelag.

Håpnnes mener nemndene har seg selv å takke.

– De må tåle å bli overkjørt når de har gjort en dårlig jobb, sier han.

TILBAKEGANG FOR 3 AV 4

Ser vi på de ulike rovdyrbestandenes utvikling siden i fjor, finner vi at pilen peker nedover for gaupe, jerv og ulv, mens den peker svakt opp for bjørn. På rødlisten står ulv som kritisk truet, bjørn og jerv er sterkt truet, mens gaupa er sårbar.

Fakta

Store rovdyr drept i 2011

Ulv (kritisk truet):	9
Jerv (sterkt truet):	79
Gaupe (sårbar):	148
Bjørn (sterkt truet):	15
Totalt:	251
Felt i lovlig jakt:	233 (93 %)

Kilde: Rovbasen, Direktoratet for naturforvaltning

Hedmark har blitt Norges nye lappuglefylke.

UGLESENSASJON I HEDMARK

FOTO: ERLEND HAARBERG/NN/SAMFOTO/SCANPIX

**TRUEDE
ARTER**

Hele 22 lappuglepar hekket i Hedmark i fjor. Det er intet mindre enn en sensasjon. I vinter har de sjeldne uglene dukket opp mange nye steder, til stor fryd for fugletittere på Sør- og Østlandet.

FOTO: FOTO ALARIFOTO I ISTOCKPHOTO

Truede arter: Lappugle

EVERNTY

Denne vinteren har lappugler dukket opp på steder hvor de knapt er sett på hundre år. Den myteomspunne fuglen fra de dype skogene i nord har trukket ut mot kysten i SØR.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Fakta

Lappugle *Strix nebulosa*

Status: Sårbar (Norsk rødliste 2010)

Lengde: 60-70 centimeter

Vekt hunn: 980-1900 gram

Vekt hann: 660-1100 gram

Alder: 15 år

Føde: Smågnagere

Utbredelse: Skandinavia, Nord-Asia og Nord-Amerika

Hekking i Norge: Pasvik i Finnmark, Hedmark

Kilde: Dyr i Norges natur, Bertmark Norge

I Østfold har fugletittere i det siste valfartet til Vesterøy på Hvaler i håp om å få et glimt av lappugla som har slått seg

til her for vinteren. Mange har vært heldige og sett den store gråspettede ugla med de karakteristiske ringene rundt øynene. Den sitter gjerne i et tre ved en av enge, der markmus kryper i ganger mellom frosne gressstuser, skjult under et dekke av snø. Men gjemme seg kan de ikke, for lappugla har en hørsel ingen mus kan liste seg fra. Lappugla kan fly over hvite snøvidder, høre ei mus der nede, slå ned gjennom 30-40 centimeter snø og sette klørne i den.

FØRSTE GANG PÅ 100 ÅR

Denne vinteren er det sett lappugler i Kristiansand, Mandal, Arendal og minst to steder i Vestfold. Det skal være første gang på over 100 år at den sjeldne ugla er observert i Østfold.

Hobbyornitolog Åge Sten Fredriksen har sett ugla på Hvaler flere ganger.

– Jeg synes den er helt rå. Det er det optimale for en fuglekikker. Jeg har sett på fugl i nesten 50 år og aldri sett lappugle tidligere, sier Fredriksen til NRK.

TIDENES UGLESENSASJON

De siste årene har det vært stadig flere observasjoner på Sør- og Østlandet. I 2004

RLIGE LAPPUGLEÅR

Denne uglemoren godtok både fjærapping og håndspåleggelse da zoolog Roar Solheim besøkte reiret hennes i fjor.

fant man ikke bare ett, men tre hekkende par, denne gang i traktene utenfor Elverum. I Norge har vi bare hatt noen få hekkinger i Finnmark i gode smågnagerår, langt over tusen kilometer lenger nord. Folk var fra seg av begeistring. «Tidenes uglesensasjon», ble det kalt.

– LAPPUGLEFYLKE NR. 1

Men de som tydde til store ord i 2010, fikk et problem i 2011. Etter å ha trålt skogene på kryss og tvers, registrerte ornitologene 22 hekkende par i Hedmark i fjor. Kanskje var det så mange som 50, for lappugla lar seg ikke lett finne.

– Det betyr at lappuglefylke nummer 1 har flyttet seg fra å være Finnmark til å bli Hedmark. Tidligere dro alle som skulle se lappugle til Pasvik. Det var det sikreste stedet, og selv der var den et sjeldent syn. Nå kan man dra til Hedmark, sier Roar Solheim, zoolog ved Agder naturmuseum.

Det er de gode smågnagerårene i 2010 og 2011 som er grunnen til den gode hekkesuksessen i Hedmark. Lappugla er som annet rovvilt avhengig av god tilgang på mat før de tør bli foreldre.

– Lappugla er på fremmarsj i Skandinavia. De siste årene har vi sett en økning mot sør og sørvest, sier Solheim, som forteller at de fleste lappuglene i Skandinavia hekker i sumpgranskogene rundt Bottenviken, i Sverige og Finland.

NORDSKOGENES VAGABOND

Men hva gjør ugleme ute langs kysten mellom Østfold og Agder denne vinteren? Kystlandskapet ligner ikke mye på de dype barskogene, som ugleme hekker

i. Svaret er enkelt: Det dreier seg om mat. Lappuglene drar dit det er mat å finne. De følger etter smågnagerne. Sannsynligvis er det vånd som nå frister i enger og våtmarker nær kysten.

– Det er ingen umulighet at lappugla kan hekke på Sørlandet. Jeg vil ikke forvente det, fordi den er langt unna artens kjente hekkeområder, men jeg kan ikke utelukke det heller, sier Solheim.

Men det blir trolig ikke noen ny babyboom blant lappuglene i år. Det ligger ikke an til å bli et nytt smågnagerår, og da vil heller ikke ugleme hekke.

NÆRKONTAKT MED UGLEMOR

Roar Solheim har hatt mange flotte opplevelser med lappugler. Utnapping av fjær fra ungene i et reir, med moren bare en halv meter unna, skiller seg ut. Uglemoren var så tillitsfull at hun lot ham undersøke hvorvidt hun var ringmerket.

– Langsamt strakte jeg høyre arm mot ugla, og la hånda på undersiden av greina hun satt på. Ingen reaksjon. Jeg smøg hånda opp bak hennes høyre fot. Ugla ble sittende. Så strøk jeg henne forsiktig nedover tarsen (benet, red anm.). Ingen ring, og ugla satt! Så gjentok jeg manøveren og flyttet hånda til venstrefoten. På ny strøk jeg hånda nedover uglas tars, og kunne fastslå at denne lappuglehunnen ikke var ringmerket, forteller Solheim.

Da han dristet seg til å undersøke vingen henne, var grensen nådd, også for henne.

– Da jeg hadde fått tak i de ytterste vingefjærene på høyrevingen hennes, syntes hun at det fikk være grenser! Nå lettet hun og fløy vekk, forteller han.

dukket en lappugle opp like utenfor Kristiansand. I 2009 så en elgjeger lappugle øst for Mandal. Samme år ble det meldt om et hekkende par i Sør-Odal i Hedmark, til ornitologenes store overraskelse. Dette er den sydligste hekkingen som var registrert i Norge. Og det skulle vise seg at lappuglene trivdes i Hedmark. Året etter

FOTO: ROAR SOLHEIM

Tømmer fra 861 nøkkelbiotoper solgt som miljømerket

HAR HOGD SKOG

Nesten alle skogeierforeninger har brutt miljøsertifiseringen og hogd skog som skal stå urørt. Tømmer fra 861 nøkkelbiotoper er solgt med miljøstempel, ifølge en undersøkelse Natur & miljø har gjennomført.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

I fjor ble det avdekket at Allskog og Viken Skog hadde hogd et stort antall av sine miljøregistrerte områder, såkalte nøkkelbiotoper. Natur & miljø kan nå slå fast at de ikke er alene. I en undersøkelse vi sendte til alle skogsertifiserte selskaper, svarer 12 av 15 at de har hogd i sine nøkkelbiotoper. Til sammen 861 leveområder

Gjermund Andersen, leder i Naturvernforbundets skogutvalg, undersøker ødeleggelsen av verneverdig skog i Konnuliåsen i Rollag etter hogst i 2010. Seks rødlistearter var registrert i området.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Høst ved Svartetjennet, Trillemarka.

DE LOVET Å VERNE

for sjeldne arter er hogd de siste ti årene, helt eller delvis. Bare tre av de skogsertifiserte har ikke registrert slik hogst i sitt område.

– IKKE BÆREKRAFTIG SKOGBRUK

– Nøkkelbiotopene er livsviktige leveområder som skogbruket har lovet å ta vare på. Når flere hundre slike områder likevel blir hogd, er ikke sertifiseringer mye verdt, sier Gjermund Andersen, leder i Naturvernforbundets skogutvalg.

Det norske skogbruket er miljøsertifisert etter Levende Skog-standarden. For å kunne kalle skogbruket bærekraftig, skal alle skogeiere velge ut nøkkelbiotoper som skal få stå urørt. Dette er områder som er spesielt viktige for det biologiske mangfoldet.

– Natur & miljøundersøkelse viser at norsk skogbruk ikke er bærekraftig. Det verste er at forbrukere, som kjøper miljømerket tømmer i den tro at det kun kommer fra bærekraftig skogbruk, blir ført bak lyset, sier Andersen.

HOGGER BORT LEVEOMRÅDER

Størrelsen på nøkkelbiotopene varierer, men det dreier seg stort sett om små teiger, skogholt, bekkeløfter og lignende områder der truede arter kan finne gamle trær, hulrom i stammene og død ved. Vår undersøkelse viser at de ødelagte nøkkelbiotopene i gjennomsnitt er 3,7 dekar store. Ikke alle skogeierforeningene oppga hvor store områder som er hogd, men legger vi gjennomsnittet til grunn, finner vi at cirka 3200 dekar skog med stor bevaringsverdi er borte.

De reelle tallene er trolig høyere, fordi de fleste skogeierforeningene ikke er ferdige med å undersøke saken. De fleste har oppgitt foreløpige tall. Noen har bare gjort en enkel registrering. Det er også verdt å merke seg at kontrollen ikke utføres av en uavhengig tredjepart, men av skogeierforeningene selv.

ALLSKOG HAR HOGD MEST

Det er Allskog som rapporterer om flest

brudd på miljøsertifisering. Skogeiere i Allskogs område har i alt hogd i 528 nøkkelbiotoper, 104 av dem er hogd helt bort. Også Viken Skog melder om et stort antall hogster, med 156 miljøregistrerte områder berørt av hogst. Deretter følger Glommen Skog, Havass og SB Skog med henholdsvis 50, 37 og 20 hogde nøkkelbiotoper.

Allskog forteller at det er flere årsaker til feilhogsten. Skogeierforeningen har undersøkt forholdene i Melhus kommune spesielt, med det resultat at 22 av kommunens 564 nøkkelbiotoper var helt eller delvis berørt av hogst.

– En viktig grunn var unøyaktig inn-tegning på kart. I de tilfellene var de biologiske verdiene intakt, men arealet som var markert i kart var delvis hogd, skriver administrerende direktør Ole Hartvig Bakke i Allskog i sitt svar til Natur & miljø.

Han forteller at flere nøkkelbiotoper er blitt omregulert til andre formål av kommunen. Noen steder har miljøregistreringen tatt så lang tid at områdene har blitt hogd før de ble lagt inn i kartverket.

KARTFEIL HOVEDÅRSÅK

Feil i kart peker seg ut som den viktigste årsaken til hogst i miljøregistrert skog, ifølge vår undersøkelse. Andre årsaker som oppgis er manglende kunnskap, negative holdninger til miljøregistrering, brudd på rutiner, feil på utstyr og kommunikasjonsvikt. Det har også forekommet at verdifulle skoger er hogd fordi skogeier holdt tilbake informasjon om at de er miljøregistrert. Flere hevder at de fleste hogstene skjedde tidlig i sertifiseringsperioden og at feilhogster forekommer sjeldnere nå.

På spørsmålet om hva de vil gjøre for å få slutt på denne hogsten, svarer nesten alle at de vil merke nøkkelbiotopene ute i terrenget før hogst. Krav til bruk av GPS, innskjerping av rutiner, kursing, innføring av digitale kart og 10 meters sikringssone rundt nøkkelbiotoper er andre tiltak bransjen vil satse på.

Hogst i stedet for vern

12 av 15 skogsertifiserte har hogd skog de lovet å bevare av hensyn til det biologiske mangfoldet.

		HOGST I MILJØ-REGISTRERT SKOG	
Nr	Selskap	Antall områder	Areal (dekar)
1	Allskog	528	1840
2	Viken skog	156	Ikke oppgitt
3	Glommen Skog	50	Ikke oppgitt
4	Havass	37	126
5	SB Skog	20	20,4
6	Mjøsen	19	75,5
7	AT skog	17	Ikke oppgitt
8	Nortømmer	14	69
9	Statskog SF	11	195
10	Norsk Skogsertifisering	4	17
11	Vestskog	3	Ikke oppgitt
12	Nordisk Tre	2	10
13	Sogn og Fjordane Skogeigarlag	Ikke oppgitt	Ikke oppgitt
14	Moelven	0	0
15	Oslo kommune	0	0
Totalt		861	2353

Hogst i miljøregistrert skog/nøkkelbiotoper hos selskaper med skogsertifisering hos PEFC i Norge de siste ti årene. Tallene bygger på data selskapene selv har oppgitt til Natur & miljø.

– SVÆRT ALVORLIG

Flere av skogeierforeningene melder at de ser alvorlig på feilhogstene.

– Dette er svært alvorlig. I alle tilfeller hvor det avdekkes at nøkkelbiotoper er skadet av hogst, vil det settes av erstatningsområder med tilsvarende biologisk verdi, og om nødvendig større areal. For å unngå at slik hogst foregår satte vi inn flere tiltak, svarer Torgrim Fjellstad, skogsjef i Havass, som omfatter skogeiere langs Haldensvassdraget.

FRYKTER MASSE- UTRYDDELSE I NORSKE SKOGER

En masseutryddelse er trolig i gang. Hvis det ikke vernes mer gammelskog, kan hundrevis av arter dø ut. – Vi trenger en redningsaksjon – omgående, sier forfatterne Bredo Berntsen og Sigmund Hågvar.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Bygdøy, Oslo:

Snøen ligger som et hvitt skinnende teppe mellom nakne stammer i Dronningberget på Bygdøy. Her har kongelige gått sine spaserturer i flere hundre år. Nå brukes området hyppig av familier, jøgere og folk som lufter hunden. De er neppe klar over at de befinner seg i et biologisk skattkammer, med Norges største forekomst av truede arter. Mange skogarter kan imidlertid være i ferd med å dø ut,

fordi gammelskogene de er avhengige av holder på å bli hogd ut av norsk natur.

VOKSENDE UTDØELSESGJELD

Studier fra Sverige og Finland viser at et stort antall arter starter sin gang mot utryddelsen når det blir mindre enn 10-20 prosent gammelskog i et landskap. Man ser det ved at artene forsvinner fra stadig flere steder. Det kalles utdøelseskuld, og det betyr at artene vil dø ut hvis ikke noe gjøres for å gjenopprette leveområdene deres. I Sverige regner de med å miste to skogarter i året, mens finnene har beregnet sin utdøelseskuld til cirka 1000 arter. Dette er land som har vernet dobbelt så mye skog som Norge.

600-1000 DØDSDØMTE ARTER

I Norge er mindre enn 2 prosent av skogen eldre enn 160 år, mens bare 16 prosent er eldre enn 120 år. Ifølge biologiprofessor Nils Chr. Stenseth ved Universitetet i Oslo kan mellom 600 og 1000 skogarter være i ferd med å dø i Norge. Det dreier seg for det meste om sopp, lav og insekter. Noen kan forsvinne i løpet av noen år, mens andre kan holde ut.

– En del av artene vi observerer i dag er «dødsdømte» – de vil ikke greie seg i landskapet over tid. Artene dør ikke

Fem utdødde skogarter		
1	Lønnekveldfly	Sommerfugl
2	Trebladskjærrerbie	Veps
3	Bråtebarktege	Nebbmunn
4	Høsthalvspinner	Sommerfugl
5	Eikebladspinner	Sommerfugl
Fem truede skogarter		
1	Trønderlav (kritisk truet)	Lav
2	Hubro (sterkt truet)	Ugle
3	Trollbærmåler (kritisk truet)	Sommerfugl
4	Rød skogfrue (sterkt truet)	Plante
5	Bredøre (kritisk truet)	Flaggermus

Kilde: Norsk rødliste 2010

umiddelbart etter at arealet reduseres, mange arter vil holde ut i noen år eller tiår før de til slutt bukker under, sier professor Stenseth.

ET FROSSENT EVENTYR

Dronningberget ligger der som et frossent eventyr. Natur & miljø er med forfatterne Bredo Berntsen og Sigmund Hågvar i en gammel og velbevart lindeskog, der trær i alle aldre lever i skjønn forening. Her får de gamle kjempene stå til de faller, og når de faller får de bli liggende og skape livsmiljø for arter som er avhengig av død ved. En lav sol forgyller grove stammer med sprekker og hull, som kaster lange

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

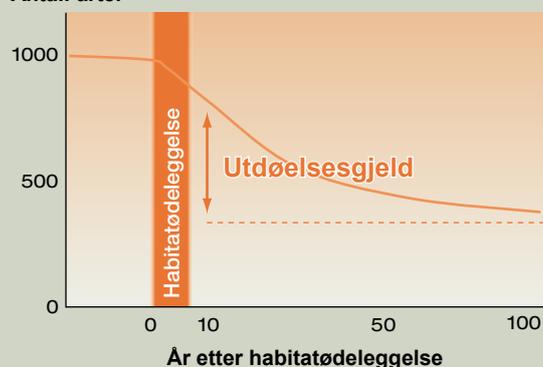
Forfatterne Bredo Berntsen og Sigmund Hågvar i lindeskogen Dronningberget på Bygdøy. Her lever Norges største forekomst av utrydningstruede arter.

skygger over liv som slumrer nede i skogbunnen. Til våren vil det folde seg ut i former og farger du neppe kan forestille deg. Det er funnet 170 forskjellige arter sopp her, men trolig huser skogen hele 250 sopparter. For osloslørsoppen og lindeslørsoppen utgjør Dronningberget halvparten av disse artenes leveområder, i hele verden. Også skogdue, kaie, kattugle, grønnspett og stær, som er avhen-

Utdøelseskjeld

- Et stort antall arter starter sin gang mot utryddelsen når det blir mindre enn 10-20 prosent gammelskog i et landskap. I Norge er bare 16 prosent av skogen eldre enn 120 år. 600-1000 arter kan være i ferd med å dø ut.
- Artene dør ikke ut umiddelbart etter at arealet reduseres; mange arter vil holde ut i noen år eller tiår før de til slutt bukker under. Dette kalles utdøelseskjeld.

Antall arter

Kilde: CEES, Centre of Ecological and Evolutionary Synthesis, Universitetet i Oslo

gig av hule trær, trives i denne skogen. Går alt etter planen, blir Dronningberget vernet.

SOM BRENNENDE STAVKIRKER

– Det vi verner nå er uhyre viktig for det biologiske mangfoldet. Snart vil det vært for sent. Klokken er fem på tolv, sier Bredo Berntsen, statsviter og tidligere førstebibliotekar ved Universitetsbiblioteket i Oslo. Mest kjent er han for bøkene han har skrevet sammen med Sigmund Hågvar, nylig pensjonert professor i natur- og miljøvern ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. Nå er de to ute med boken *Norsk urskog og gammelskog*, der Norges fremste eksperter på biologisk mangfold bidrar.

– Vi har utgitt denne boken for å peke på hvor viktig det er å bevare gammelskogene. Vi ber Regjeringen bevilge én milliard omgående for å forsere arbeidet med å verne de siste gammelskogene. Gjøres ikke det, taper vi alle verdiene som knytter seg til dem – og da er de tapte for alltid. Det er som når stavkirker brenner. Det vi trenger nå er en redningsaksjon, sier Hågvar.

Han forteller at områder står i kø for å vernes, og det er et stort etterslep på utbetaling av erstatninger til skogeiere som frivillig vil verne skog.

– Norges engasjement for å redde tropeskogene mister troverdighet hvis vi ikke redder mangfoldet i våre egne skoger, sier Hågvar.

10 PROSENT MÅ VERNES

Cirka 2 prosent av de produktive skogene i Norge er vernet. En rapport fra Norsk institutt for naturforskning fastslår at

minst 4,6 prosent må vernes på kort sikt for å sikre det biologiske mangfoldet. På lengre sikt må 10 prosent vernes, ifølge rapporten.

– Regjeringen har gjort flere gode grep de siste årene, for eksempel ved å verne Trillemarka og Holmvassdalen. Nå er det viktig at vernearbeidet fortsetter og intensiveres, sier Berntsen.

MEDISIN FOR SÅRE SJELER

De to er ikke bare opptatt av å verne naturmangfoldet. Gammelskogene er også uvurderlige som kilder til opplevelser og helsebot, mener de.

– Dette har å gjøre med vår mentale helse. Det som samler alle naturengasjerte er naturgleden. Vi vil ikke bare redde mangfoldet, men også naturopplevelsene. Jeg kaller det naturbetinget livskvalitet. Du kan ta med hvem som helst i en vernet skog – og de vil glede seg over det de ser, sier Hågvar.

Han finner frem *Norsk urskog og gammelskog* og blar seg frem til et sitat av Nils Borchgrevink, et av Naturvernforbundets æresmedlemmer.

– Du må gjerne ta med dette sitatet i artikkelen. Det vil nok glede leserne, for det dreier seg om ekte skogsglede, sier han – og leser:

«Tørre sjeler skriver ofte om hvor få det er å se nord i Marka, og benytter statistikken som en brekkstang for inngrep. De ser ikke meg, og om de så meg ville det bare bli et klikk i telleapparatet. Hva de ikke ser er at denne turen går jeg hele året, denne turen lever jeg av hele året. Vi er ikke i Marka bare når vi er der, men like meget når vi ikke er der.»

FOTOKONKURRANSEN - TEMA: VINTERLYS

Redaksjonen har hutret seg igjennom et utvalg bilder av høy kvalitet, med store doser kald som gjør denne årstiden magisk. Til neste gang ønsker vi dere ut på tur, en gang til. Takk for

Premiert: Jarle Lunde fra Suldal har fanget Reinstølen ved Gullingen i Suldal i gnistrende vinterlys. Hyttetur nå!

Premiert: Torgeir Stenstad fra Oslo fanget dette magiske morgenlyset på Krokskogen i februar 2011.

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema: Ut på tur

Alle premierte får et gavekort fra Naturvernforbundets butikk på 200 kroner. Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

de toner. Vinneren har fanget et virkelig trolsk vinterlys, og de premierte viser oss hva for deltakelsen til alle som ikke nådde opp, det var mange fine bilder denne gangen.

Vinner: Helge Sunde fra Åsane i Bergen har fanget en lysstemning som ihvertfall fikk oss til å gispe, og ønske at vi var med på samme tur. Bildet er tatt på Kvaløya i Troms.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 16. mars 2012.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2013.

Din ordfører
HER?

Få din kommune med på **KLIMADUGNADEN!**

Vil du påvirke klimameldingen?

Synes du kommunen din bør bli oljefri og spare energi?

Bli med på Naturvernforbundets kampanjeuke 3.-11. mars!

Verv nye medlemmer!
100 kroner for medlemskap i
hele kampanjeuka,
3.-11. mars!

Vil du gjøre noe der du bor?

Kontakt Audun Randen Johnson på arj@naturvernforbundet.no.

www.naturvernforbundet.no/energikampanjen

Naturvernforbundet
Friends of the Earth Norway

Miljøfestival

Risøya 2.-5. august

Naturvernforbundet ønsker velkommen til sol, sommer, miljøvern og bading på Risøya, i sørlandsskjærgården mellom Risør og Tvedestrand.

Les mer og meld deg på her:

www.naturvernforbundet.no/miljofestival2012

Stopper nedbygging av slåttemark

Ei slåttemark på Raufoss, som etter planen skulle bebygges med boliger, blir nå trolig bevart. Naturvernforbundet Gjøvik Toten Land klaget, sammen med Samarbeidsrådet for biologisk mangfold, saken inn for Fylkesmannen. Miljøverndepartementet har nå kommet til at bygging av boliger må vike for hensynet til slåttemarka.

Slåttemark er en utvalgt naturtype av nasjonal interesse etter naturmangfoldloven. Ved registreringer i 1998, 2000 og 2010-11 er det funnet tre eller fire arter som antakelig er nye for vitenskapen, i

t tillegg til 24 rødlistearter.

– Opprinnelig ga fylkesmannen tillatelse til utbyggingen allerede før høringsfristen var utløpt. Derfor er det bra at vi fikk brukt naturmangfoldloven, og stanset utbyggingen. I etterkant har vi hatt en bra dialog med både kommunen og fylkesmannen, og kommunen har nå søkt om midler for å kjøpe utstyr til skjøtsel av området. Saken brukes nå som eksempel på hvordan naturmangfoldloven spiller inn på plansaker, forteller Bjørn Frøsaker i Naturvernforbundet Gjøvik Toten Land.

FOTO: GJERMUND STEEN

Slåttemarka Vestbakken på Raufoss blir nå bevart, etter vedtak fra Miljøverndepartementet.

Olje i drikkevann

■ På et seminar arrangert av Naturvernforbundet i Troms sa Mattilsynet at kreosotimpregnerte stolper ikke bør brukes i områder som drenerer til drikkevann. Slike stolper benyttes til kraftlinjene som nå bygges fra Kvaløya via Ringvassøya til Vannøya i Troms, gjennom tilsigsområdet til Vannvåg vannverk. Stolpene skal blant annet frakte strømmen fra vindkraftanlegget på Fakken.

Prøver viste i høst at oljeforbindelser finnes i vannet. Disse stammer sannsynligvis fra oljelekkasjer, ulovlig lagring av oljeprodukter og maskiner og lagring av forurensede masser innen tilsigsområdet. Karlsøy kommune har politianmeldt saken.

Anmeldt for ulovlig vei

■ Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag har anmeldt en skogeier i Stjørdal for ulovlig bygging av skogsbilvei. Skogeieren har bygd veien ferdig, og erkjenner at han ikke har hatt de nødvendige godkjenninger fra kommunen. Kommunen har imidlertid gitt skogeieren mulighet til å søke om tillatelse i ettertid.

«Vi kan ikke akseptere at en kan bygge først og så søke om tillatelse. Det er en praksis som ikke må få spre seg», skriver Naturvernforbundets Per Flatberg i anmeldelsen.

Departementet vil ha vei

I forrige utgave av Natur & miljø fortalte vi om Naturvernforbundet i Fet, som kjempet mot en utvidelse av riksvei 22 mellom Lillestrøm og Fetsund, gjennom våtmarksområdet Merkja i Nordre Øyeren. Nå har Miljøverndepartementet avgjort klagesaken, og bestemt at veien kan bygges der den var planlagt. Utbyggerne må sørge for at det bygges amfibietunneler, og at en vannkultvert utvides. De får heller ikke lov til å benytte verneområdet til anleggsområde, riggområde eller lignende.

– Dette er som forventet, ut fra det politiske presset som har vært i denne saken. Begrunnelsen fra departementet stusser vi imidlertid litt over,

de mener at verneverdiene ikke blir nevneverdig berørt. Fylkesmannen mente i sin tid at verneverdiene ble berørt, men at vesentlige samfunnsmessige hensyn gjorde at veien måtte bygges likevel, sier Sperre.

Hun mener også de fleste avbøtende tiltakene departementet krever, allerede lå inne i planene for veien.

– Men det mangler fortsatt en del før veien kan bygges. Vi har en klage på reguleringsplanen, som ligger hos Fylkesmannen. I tillegg er ikke veien endelig finansiert. Den må slåss om midlene i Oslo-pakke 3 med mange andre prosjekter som blir vesentlig dyrere enn først beregnet, sier Sperre.

FOTO: NATURVERNFORBUNDET I HORTEN

Boeslam fra byggingen av et jordvarmeanlegg ble dumpet i et naturreservat i Horten. Politiet henla saken uten å gi beskjed.

Henlegges uten beskjed

Naturvernforbundet i Horten har anmeldt fem tilfeller av miljøkriminalitet i 2009 og 2010. De har aldri fått formell tilbakemelding fra politiet, som nå sier til lokalavisen at alle sakene er henlagt.

- Vi har aldri fått noen skriftlig beskjed. Og vi har ikke anledning til å anke en henleggelse før vi har fått slik beskjed. Dermed står vi fullstendig fast, uten ankemulighet og uten å vite hvor sakene nå står, sier Ragnhild Trosby i Naturvernforbundet i Horten til Gjengangeren.

Lokallaget har anmeldt fem mistenkte tilfeller av miljøkriminalitet. Det dreier seg om dumping av boeslam i et naturreservat, brenning av spillolje, lekkasjer fra et saltlager og ulovlig hogst. Politiet ga aldri noen formell tilbakemelding på hvor sakene sto, og når lokallaget etterlyste svar gjennom lokalavisa fortalte politiet at alle sakene var henlagt.

Politiet hevder at Naturvernforbundet ikke skal ha beskjed når saker henlegges, selv om det er de som har anmeldt dem.

«...De er ikke fornærmet, noe som ville gitt automatisk varsel om henleggelse. Det er ingen rutiner for at melder til anmeldt forhold varsles, men en ser i slike saker at en kunne vært bedre på varsling av melder», skriver krimsjef Jan Frode Johannessen ved politiet i Horten i en e-post til Gjengangeren.

Stø kurs ut av drivhuset

1989. Miljøbølgen skyller innover landet. Landets folkevalgte vedtar verdens første klimamål. I 2000 skulle de norske CO₂-utslippene ikke være høyere enn i 1989. Vedtaket kom etter en intens konkurranse mellom partiene. Senterpartiet foreslo halvering av norske utslipp, men det var til slutt Høyres forslag om stabilisering som ble vedtatt.

Høyre, Senterpartiet og KrF følger opp året etter. I statsbudsjettet for 1991 kommer CO₂-avgiften. Syse-regjeringen går, og Gro Harlem Brundtland overtar før statsbudsjettet vedtas. Oljeindustrien kjemper for å fjerne forslaget om CO₂-avgift. Men Naturvernforbundet og resten av miljøbevegelsen sloss som løver og Gro, lederen av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, står imot forurensningspresset. Norge blir det første land i verden som innfører en avgift på klimaforurensning.

I dag krangler Høyre og Ap om æren for avgiften. Selv oljeindustrien innser de tok feil. Avgiften har vært viktig. Uten den ville den norske utslippveksten vært enda høyere. Men nå må vi ta nye modige skritt. Nå må vi ikke nøye oss med redusert vekst i utslippene, nå må de ned.

Og her kommer du inn! Du kan være med på å hente fram debatten om klimatrusselen. I 2007 måtte lederen for landets største parti bruke over halvparten av talen sin på klimasaken. Slik må det bli igjen! I tiden framover må vi gjøre det vi kan for å få ei klimamelding som

fører oss ut av drivhuset. Dette er vår mulighet til å få en fantastisk satsing på jernbane, kollektivtrafikk og energieffektivisering. Familien Jensen må få like godt betalt for å frigjøre en kilowatttime gjennom for eksempel etterisolering, som Statkraft får ved å bygge ut fornybar kraft. Togene må på dobbeltsporene og trikken

og bussen må bli førstevalget. Men da trengs ei skikkelig satsing. Ingen vil ta bussen som ikke kommer.

Og storforurenser nummer en, oljeindustrien, må kutte

sine utslipp. Den beste måten å gjøre det på er å ikke være så rundhåndet med nye boretilatelser som i dag. Det siste årets store oljefunn bør være argument godt nok til å spare de mest sårbare områdene.

Kom dere ut på gatene, bruk lunsjpausene, fyll leserbrevspaltene, snakk med lokalpolitikere. Fortell dem hvilke fantastiske muligheter vi har til å kutte våre utslipp. Vi kan få dem til å ta modige steg igjen, slik de gjorde for over 20 år siden!

I tiden framover må vi gjøre det vi kan for å få ei klimamelding som fører oss ut av drivhuset.

Lars Haltbrekken
Leder,
Naturvernforbundet

VERNET ETTER NATURVERNPRESS

FOTO: ØIVINN BRUCE

Nedre Timenes naturreservat i Kristiansand ble opprettet rett før jul. Dette er en full seier for Naturvernforbundet i Kristiansand.

107 deltakere var med da Naturvernforbundet i Kristiansand arrangerte naturlos-tur til Nedre Timenes, et naturområde med et enormt arts mangfold svært nær byen. Nå er området vernet.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

— Dette var den beste julegaven byen kunne få, sier en fornøyd lokallagsleder Marte Rostvåg Ulltveit-Moe.

LANG VERNEKAMP

Naturvernforbundet i Kristiansand har arbeidet i lang tid for å få området vernet, og for å legge om en planlagt sykkelsti, som var planlagt fra Benestad til Sørlandsparken. Denne ble vedtatt flyttet i fjor sommer. Nedre Timenes ble vernet som naturreservat sammen med 23 andre områder rett før jul.

— Dette betyr at grunneierne på Nedre

Timenes har fått gjennomslag for at skogen her aldri skal bli til parkeringsplasser, kjøpesenter eller byggefelt. På Nedre Timenes skal sommerfuglene flagre og hakkespettene få hakke i fred, sier en glad lokallagsleder.

KREATIVE VIRKEMIDLER

Lokallaget har brukt en rekke virkemidler for å få området vernet. Politisk press, naturlos-tur i området med 107 deltakere i ufyselig vær, naturskole for 11-åringer og en Asterix-inspirert tegneserie (som har stått på trykk i Natur & miljø) er blant virkemidlene som har vært i bruk.

— Mange kristiansandere har brukt

Den kreative Asterix-inspirerte plakaten sto på trykk i N&M 3-2011.

Nedre Timenes til familietur, speidertur, joggetur, padletur eller studietur. Nå har vi sikret at framtidige generasjoner også kan ha glede av dette flotte naturområdet, sier Ulltveit-Moe.

250 000 døde sauer

Hvert år dør det cirka 250 000 sauer før de kommer på slaktheuset. Dette er tall som åpenbart er underkommunisert i forhold til rovdyrproblematikken.

Tallet er innhentet av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og bygger i hovedsak på saueholdernes egen statistikk. På landsbasis var tapsprosenten for lam alene 17,7 prosent i 1998. For rovdyrfylkene Nord-Trøndelag og Nordland er tilsvarende tall 23 og 19,9 prosent.

Hvor mange dyr dette utgjør for disse fylkene er vanskelig å få frem kontrollerbare tall for.

Uansett er tapstallet uforholdsmessig høyt og burde avstedkommet langt større bekymring fra saueholderne

og ikke minst fra Mattilsynets side.

Når cirka 9000 årlig dokumenterte rovdyrdrepte sauer alene fremstilles som en trussel både mot saueholdets og bygdenes eksistens, er dette meget langt fra sannheten. De 50-60 000 saueene som hvert år erstattes som "mulig rovdyrdrept" reflekterer vel mer forvaltningens unnfalighet overfor saueholderne enn praktiske realiteter.

Uansett så viser det totale tapstallet manglende tilsyn både i fjøset, på innmarksbeite og på utmarksbeite. Mens storfeholderne forståelig nok har måttet se etter dyrene sine minst en gang per dag har saueholderne klart å få regler som bare krever tilsyn en gang per uke!

Og Bondelaget hevder vi er

best i verden på dyrevelferd!

Kravet om ukentlig tilsyn med saueene reflekterer at en stor del av saueholdet drives av folk i annet lønnet arbeid og av pensjonister, noe som gir begrenset mulighet for tilfredsstillende ettersyn. Et annet vesentlig poeng er at utmarksbeitet ofte ligger så langt fra gårdene at sauen nødvendigvis må overlates til seg selv store deler av sommeren.

Mattilsynet er fullstendig klar over dette, men griper ikke inn. De gjør med andre ord ikke den jobben de får betalt for.

Det siste rovdyrforliket under kapittel 2.2.14 sier at "En økt tetthet av bjørn vil forsterke behovet for omstilling i landbruket i disse områdene. Det skal iverksettes nødvendige tiltak for å gjennomføre dette." Nå gjenstår å se om lokale forvaltere tar dette innover seg og sørger for nødvendige driftsendringer hos de saueholderne som har unormalt store tap. Hvorfor det ikke skal stilles slike krav til saueholderne med store tap forårsaket av gaupe og jerv er en gåte.

Johan Storm Nielsen

Våre klimakrav

Nyinnmeldt medlem Ronald Bradal har i forrige nummer et velbegrunnet innlegg om behovet for å skjerpe tonen overfor myndighetene i klimakampen.

Bradal har rett. Det holder ikke å vise til målet om maks to graders temperaturøkning når det ikke er nok til å forhindre de dramatiske følgene av klimaendringer. Naturvernforbundet har derfor i både prinsippprogram og arbeidsprogram som mål at temperaturøkningen må begrenses til maksimalt 1,5 grader. Vi krever også større kutt av rike land enn det FNs klimapanel anbefaler, og vi forsøker så godt vi kan å adressere dette overfor våre myndigheter, både når det gjelder nasjonal politikk og Norges innsats internasjonalt. Når vi allikevel i enkelte sammenhenger refererer til det politisk vedtatte togradersmålet er det fordi vi dessverre ikke engang er i nærheten av å nå dette målet. I diskusjoner kan vi vise til at det må

gjøres mye mer for å nå det målet politikerne faktisk har satt seg. Som Bradal selv viser til frykter Det internasjonale energibyrået i sin siste hovedrapport en temperaturøkning på 6 grader uten nye tiltak.

Dagens norske klimamål er ikke et tilstrekkelig bidrag for å unngå to graders temperaturøkning. Da er det skremmende at debatten dreier seg om å senke ambisjonene. Som Bradal skriver, forskningen viser at målene må styrkes. 1,5 graders økning er kanskje heller ikke nok. Det er derfor en stor utfordring å få iverksatt tiltak som står i stil med forskernes anbefalinger. Uansett hva målet er, er det viktigste nå å få til konkrete tiltak og vise at utslippene kan kuttes. Da trengs det flere som krever handling fra regjeringen. Vi er derfor glade for å ha Bradal med på laget.

Audun Randen Johnson

Klimarådgiver,
Naturvernforbundet

**SMÅ BARSKINGER
I HØYFJELLET.**
Vakker instruktiv liten bildebok.

Hvordan overlever fjellblomstene det tøffe klimaet i høyfjellet? Fine bilder, forklarende tekst.

Ønsker du å kjøpe boken kontakt forfatter Honoria Hamre på tlf 90 56 07 82 eller honoriam@bergen.online.no

MEDLEMSBUTIKKEN

Du får rabatt ved kjøp av varer i medlemsbutikken og støtter Naturvernforbundet.

www.naturvernbutikken.no

240,-

Sangfugler CD

CD-en har opptak av fuglesang med leste forklaringer der du får hjelp til å skille den ene fuglelyden fra den andre. 49 fuglearter.

Fuglesang CD

Bestselgende Fuglesang CD, 197 fuglearter. Naturvernforbundets dobbelt-CD med lydopptak av hele 197 nordiske fuglearter.

BESTSELGER

220,-

Fuglekasse Meis eller Stær

Fine fuglekasser for meis eller stær av ubehandlet norsk furu. Fuglekasse fra Naturvernforbundet har vist seg populært blant småfuglene. Fuglekassene kommer som byggesett og er en svært hyggelig julegave som kan aktivisere barn og barnebarn.

130,-

Refleksvest

På lageret igjen! Naturvernforbundets egen refleksvest. Velg mellom klassisk eller åpning foran. Husk også å oppgi størrelse, velg mellom S, M,L,XL, XXL.

70,-

INTRODUKSJONS-PRIS

135,-

Fuglebilde plakat

Ny fugleplakat. Et flott knippe norske fugler på stor plansje, matt kvalitetstrykk. Størrelse 70 x 100 cm.

Hagefugl plakat

Størrelse: 70 x 100 cm. Med oppheng og kantforsterkning. Trykt på tykt kunstpapir, svært holdbar. Sendes godt emballert i rull.

144,-

BESTSELGER

Multi-hodeplagg **NYHET**

Naturvernforbundets eget buff-liknende hodeplagg, med eller uten logo. Morsomt plagg som kan brukes i mange former (se illustrasjonsbilde til venstre), blant annet: pannebånd, hårbånd, armbånd, hårstrikk, hals, ansiktskydd, solhatt og pirat cap. Velg mellom grønn, kongeblå, svart, mursteinsrød. Husk også å oppgi med eller uten logo.

49,-

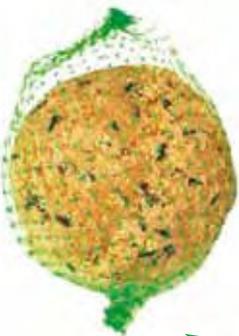
NYHET

144,-

Laks plakat

Størrelse 70 x 100 cm. Laks og ørret fra mange land.

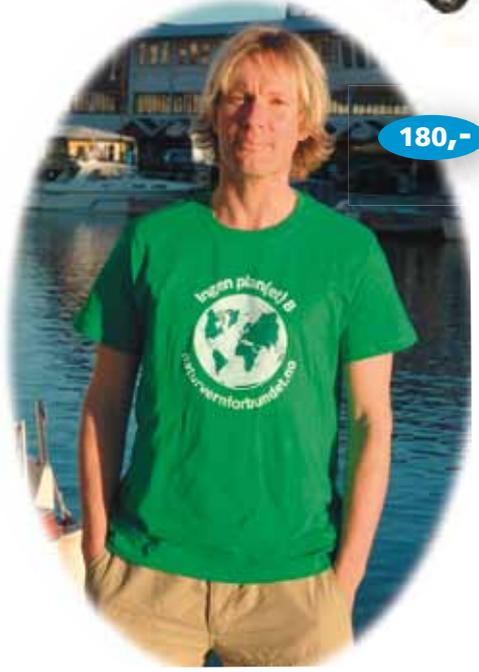

FUGLEMAT

Elsker du fugl? Mat dem med kvalitetsmat. Flere tester har vist at billige frø og billige meiseboller inneholder mye rart, blant annet stein, grus og liknede. Vi selger bare svenske kvalitetsprodukter for vår fjærklede, vintersultne venner.

- Frøautomat** 122,-
- Meiseboller 500 g** 15,-
- Meisebolle 100 g, 6 stk** 26,-
- Fuglemater Meiseboller 500 g** 42,-
- Fuglemater Meiseboller 100 g** 35,-
- Fuglefrø villfugl miks 5 kg** 104,-
- Solsikkefrø till villfugl 4 kg** 105,-
- 3 strømper med jordnøtter** 42,-
- Hjertekurv med fuglemat** 65,-

180,-

T-Skjorte Ingen Plan(et)B

Fin t-skjorte i bomull. Eget design for Naturvernforbundet. Velg mellom dame eller herre. Husk også å oppgi størrelse, velg mellom S, M,L,XL, XXL.

Scan QR-koden og opplev over 200 produkter i medlemsbutikken

Fugleplakater sett: Trekkfugl og Vinterfugl

118,-

42 x 65 cm. Klassiker, nå svanemerket produkt. Alle vanlige norske stand- og trekkfugl.

Naturvernforbundet

BESTILLING

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Ikke-medlemmer betaler ca 25% mer. Porto og ekspedisjonsgebyr 84,- ved kupongbestilling. ALLE PLAKATER SENDES GODT EMBALLERT I RULL!

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER	POSTSTED		
MEMLEM JA ☐ NEI ☐	E-POST (valgfritt)		

Jeg bestiller Naturkalender 2012 à 250,- stk (medlemspris)

ANTALL	VARENAVN

Sendes til Norges Naturvernforbund Salgsavdelingen, P.A. Heuchsgate 27, 3770 Kragerø. Vi sender deg varene med A-post innen to arbeidsdager, med faktura i pakken. Kundetelefon: 940 02 300. Nettbutikk: www.naturvernbutikken.no

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10, faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvernforbundet.no
Internett: www.naturvernforbundet.no
Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 390,-
Pensjonister og studenter: 100,- første år, så 175,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 420,-
Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-
Livsvarig medlemskap: kr 7000,-
Medlemmer av Naturvernforbundet er automatisk medlem
av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvernforbundet.no. Leder: Øyvind Enger, Tlf: 951 50 715
OSLO OG AKERSHUS: Tlf: 22 38 35 20,
E-post: noa@noa.no Daglig leder: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvernforbundet.no. Leder: Hege Sjølie. Tlf: 900 52 002

OPPLAND: E-post: oppland@naturvernforbundet.no. Leder: Bjørn Frøsaker.
Tlf: 415 14 285

BUSKERUD: E-post: buskerud@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud. Tlf: 32 75 05 04

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Hans I. Nesse.
Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: E-post: telemark@naturvernforbundet.no. Leder: Tormod Svartdal.
Tlf: 481 47 322.

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring. E-post: rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, E-post: hordaland@naturvernforbundet.no. Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post: sognfjordane@naturvernforbundet.no. Leder: Thorleif Jacobsen. Tlf: 995 37 572

MØRE OG ROMSDAL: E-post: moreromsdal@naturvernforbundet.no. Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: Tlf: 73 51 52 24.
Regionssekretær: Hallgeir F. Opdal, e-post: hol@naturvernforbundet.no, tlf. 402 48 084
Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard.
Tlf. 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Torgeir Havik.
Tlf. 970 44 013.

NORDLAND: E-post: nordland@naturvernforbundet.no Leder: Erling Solvang.
Tlf. 952 54 075

TROMS: E-post: troms@naturvernforbundet.no. Leder: Tarjei Huse, tlf. 920 63 413

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvernforbundet.no Leder: Gunnar Reinholdtsen,
Tlf. 474 63 425

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00. Web: www.nu.no. Leder: Silje Lundberg

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 33. E-post: medlem@naturvernforbundet.no

Arne Næss i 100: Forts

"Alle" i Norge vet hvem Arne Næss (1912-2009) er – men få har fått med seg hva hans dypøkologi, hans syn på miljøkrisen, egentlig går ut på.

27. januar 2012 var det 100 år siden Arne ble født. Det ønsket vi i arrangementskomiteen for "Arne i 100" å markere på selve dagen, og vi kommer til å markere det gjennom hele året som et Arne Næss-år.

Arnes tanker om miljøkrisen, formulert på 70- og 80-tallet, er skremmende og løfterikt aktuelle. Vi våger å påstå at den dypøkologiske plattform er like aktuell idag som da den ble formulert. Hensikten var å sette ord på tankeinnholdet som en "dyp" miljøbevegelse kan basere seg på. Den dype delen av miljøbevegelsen skiller seg fra den "grunne" ved å gå til bunns i problemene og vende seg mot deres tilgrunnliggende årsaker.

EN FREMTIDSRETTE PLATTFORM

Den dypøkologiske plattform, som ble formulert av Arne i samarbeid med George Sessions, har blitt presentert i flere ulike varianter. Her er en versjon som tåler tidens tann (hvor undertegnede har oversatt fra en klassisk engelskspråklig versjon og presisert punkt 4):

1. Utfoldelsen av og velferden til alt menneskelig og ikke-menneskelig liv på jorden har verdi i seg selv. Disse verdiene er uavhengige av den nytteverdi den ikke-menneskelige delen av naturen kan ha for menneskelige formål.

2. De ulike livsformenes rikdom og mangfold bidrar til å virkeliggjøre disse verdiene, og har også verdi i seg selv.

3. Mennesker har ingen rett til å redusere dette rike mangfoldet med mindre det gjøres for å tilfredsstille livsviktige behov.

4. Utfoldelsen av menneskelige liv og kulturer er forenlig med en betydelig mindre menneskelig befolkning. Utfoldelsen av ikke-menneskelige liv krever på lang sikt (i et tidsperspektiv på flere hundre år) en betydelig mindre menneskelig befolkning i fremtiden.

5. Nåværende inngrep i den ikke-menneskelige delen av naturen er av altfor stort omfang, og situasjonen forverres hurtig.

6. Politikken må derfor legges om. Aktuelle politikkområder berører grunn-

leggende økonomiske, teknologiske og ideologiske strukturer. Den resulterende tilstanden vil være dypt forskjellig fra den nåværende.

7. Den ideologiske endringen vil hovedsaklig bestå i en verdsetting av livskvalitet (å dvele ved situasjoner av iboende verdi) snarere enn å holde fast ved en stadig økende materiell levestandard. Folk vil få en dypsindig forståelse av forskjellen på storvoksthet og storhet.

8. De som slutter seg til de foregående punktene har en forpliktelse til å prøve å virkeliggjøre de nødvendige forandringene.

DYPØKOLOGIENS AKTUALITET IDAG

Mye har skjedd siden Arne lanserte begrepet "dypøkologi" i 1973, og siden den dypøkologiske plattform ble skrevet i 1984. Verdensbefolkningen har vokst markant, samtidig som det nå later til at den kan komme til å stabilisere seg rundt midten av dette århundret. Forbruksveksten i vårt eget land har vært formidabel, som den også har vært i store deler av verden forøvrig, nyrike land inkludert. Ideologisk sett har det skjedd mer på det retoriske planet enn i forhold til politikens substans (noe lignende gjelder praksisen til utallige store bedrifter). Midt oppi alt dette har noen miljøproblemer blitt løst, samtidig som andre miljøproblemer bare har eskalert i alvorlighetsgrad og skadeomfang.

Så å si alle globale fremtidsprognoser for resten av dette århundret peker i retning av en berettiget bekymring for hvordan regnestykket skal gå opp, gitt fortsatt vekst i energiforbruk, kjøttforbruk osv. Det er et økende press på landarealer og ressurser. Til tross for vernearbeid, forurensningsreguleringer og økt miljøbevissthet er det vanskelig å se for seg en bedre fremtid. Hovedgrunnen til det er etter vår mening at de grunnleggende veivalgene vi står ovenfor blir feid under teppet. Altfor mange premisser for samfunnsutviklingen blir tatt for gitt, uten debatt. Sektortenkningen er lamrende for helhetsforståelsen. Vi henger dessuten fortsatt igjen i kortsiktig snarere enn langsiktig tenkning. Det vi behøver er et politisk system som tillater oss å løfte blikket.

att aktuell?

FOTO: KIT-FAI NÆSS

Arne Næss i sitt rette element: På hytta Tvergastein.

Et eksempel: De siste årene har klimasaken blitt til noe nær et synonym for miljøsak. Det er uheldig i den grad annen slags miljøproblematikk dermed neglisjeres. Noe av det som kjennetegner den grunne delen av miljøbevegelsen er at den kan ofre alle andre hensyn for én sak. Klimasaken er meget viktig, men den må ses i en større sammenheng. Som punkt 6 i den dypøkologiske plattform sier, kan ikke miljøkrisen løses uten omlegging av politikken i bred forstand. Ny teknologi alene løser ikke noe som helst, det bare endrer feltet av problemer.

FRIMODIG TENKNING PÅ RAMME ALVOR

Jubileumsdagen den 27. januar ble markert i Universitetets aula i Oslo. Den

dagen markerte samtidig starten på Arne Næss-året. Vi håper å få med oss utdanningsinstitusjoner landet rundt på en stafett som vil rulle og gå i tolv måneder, med arrangementer i alle landsdeler. Et viktig mål med Arne Næss-året er å stimulere til frimodig tenkning og meningsutveksling, og kreativ problemløsning. På vår nettside <http://arnei100.no> er det mulig å slutte seg til en gratulasjonsprotokoll. Her forplikter hver gratulant seg – enten det er en privatperson, en forening, etat eller bedrift – til å utføre en aktivitet i Arnes ånd i løpet av Arne Næss-året. Slik ønsker vi å ta den filosofiske arven etter Arne Næss på alvor.

Morten Tønnessen

Styremedlem i foreningen Arne i 100

Frå føre var til etter EU?

FOTO: ANTAGANISTOCKPHOTO.COM

Forbrukerrådet og norske media har påvist at ein del hudkremer og andre kosmetiske produkt på den norske marknaden inneheld hormonforstyrrende stoff.

Norske styresmakter har så langt ikkje planlagt å forby dei, men Mattilsynet gjer det klart at dei ventar på EU sine vurderingar, og vil rette seg etter dei. Ei slik passiv haldning er uakseptabel. Det gjer også industrien ei orsaking til å la vere å gjere noko.

Dei kjemiske stoffa paraben, som brukast som konserveringsmiddel i mange kosmetiske produkt, står alle på EU si liste over hormonforstyrrende stoff. Ein mistenker mellom anna at hormonforstyrrende stoff kan påverke kjønnsutvikling, evna til læring og reproduksjon. I tillegg er det sett i samband med visse typar kreft.

I Danmark er enkelte av desse stoffa no forbodne i produkt for små barn, og EU vil kanskje vurdere å forby dei, basert på dansk rapportering. Norske styresmakter har ingen planar om å gjera det same – før EU eventuelt bestemmer seg for å forby stoffa på marknaden.

EU er styrt av sterke næringsinteresser, noko som gjer at ein kan tvile på kor tungt helseomsyn vil veg. Mattilsynet må vurdere å forby helsefarlege produkt på sjølvstendig grunnlag, ikkje vente på EU.

Norsk byråkrati kan ikkje utvise blind lojalitet mot EU-organ. Å stå utanfor EU inneber plikt og rett til å setja omsynet til norsk folkevilje og norsk folkehelse først. EØS-avtalen gjer dette stadig vanskelegare, og det viser seg stadig oftare at vi treng eit alternativ som i større grad gir høve til å drive sjølvstendig politikk, også på helseområdet.

Heming Olaussen

Leder, Nei til EU

STOPPER BILER PÅ TOMGANG

Miljøagentene har hatt tomgangsaksjon. Hver dag, og spesielt på vinteren, er det mange som lar bilen stå og dure selv om de står stille. Det synes Miljøagentene er dumt, og det vil de gjøre noe med!

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Sent i januar, kaldt og surt. Stopper du bilen en liten stund, er det fristende å la motoren dure og gå, for å holde varmeapparatet i gang. Men skal du stå lengre enn 20 sekunder, er det både penger og miljø å spare på å skru av motoren. Unødvendig tomgangskjøring er forbudt, og ihvertfall ikke lurt, ifølge miljøagentene Mikael og Jonas på 10 år.

– Tomgangskjøring er så dumt, du bruker opp dine egne penger på å stå stille. Og så forurenser du veldig mye når bilen bare står og spytter ut eksos, sier Mikael på vei til sin første tomgangsaksjon.

– ER LITT SPENTE

Mikael og Jonas har fått fri noen timer fra skolen, og tatt båten fra Nesodden til Oslo for å hjelpe Miljøagentenes hovedkvarter med årets aksjon. De er miljøagenter fordi de vil være med å redde miljøet og få andre til å gjøre det samme.

– Vi er litt spente, for vi vet ikke helt hva som vil komme, for vi har aldri vært med på en tomgangsaksjon før, sier Mikael.

– Men hvis vi får kjeft er det sikkert bare fordi de voksne ikke vil høre uansett og ikke bryr seg om miljøet eller vår fremtid, svarer Jonas.

PARKERINGSVAKTER BØR KONTROLLERE

Miljøagentene har et krav med årets aksjon: at parkeringsvaktene skal kunne

Miljøagentene Mikael og Jonas ber sjåfører om å slå av biler osm står på tomgang. – Du forurenser veldig mye når bilen bare står og spytter ut eksos, sier Mikael.

kontrollere unødvendig tomgangskjøring. Mens Mikael og Jonas står i Oslo sentrum, deler ut tomgangsinformasjon og snakker med bilførere, får de øye på en parkeringsvakt. Men han er ikke udelte positiv over å få nye arbeidsoppgaver.

– Han var litt skeptisk, kanskje han ikke har lyst på flere upopulære oppgaver?

HVA ER «UNØDVENDIG»?

I loven heter det at «unødvendig tomgangskjøring» er forbudt. Men hva som er «unødvendig» blir et skjønnsspørsmål.

Jens Kleppe i politiet i Bergen forklarte deres tolkning til Bergens Tidende.

– Å la bilen gå på tomgang mens du stikker innom butikken eller venter på at kona skal i banken, er ikke lov. Å varme opp bilen før bruk er heller ikke lov. Det er fullt mulig å skrape vekk is og snø likevel, det har jeg prøvd selv, sa Kleppe til avisen.

Når det gjelder drosjer modererer han seg noe.

– Ingen er unntatt fra loven, heller ikke taxisjåfører, men dette blir en vurderingssak. Drosjen er en arbeidsplass der

TOMGANG

det må gå an å oppholde seg. Vi kan ikke forlange at en drosje skal stå i 18 minusgrader i en time eller to uten motoren i gang, sa Kleppe.

MØTTE SV-INGA MARTE

Guttene fortsetter å kontakte tomgangskjørere ved Stortinget. Plutselig kommer SVs Inga Marte Thorkildsen forbi. Hun tar bilde av guttene, ønsker lykke til og poster senere dette på sin Facebook-profil:

«På vei inn på Stortinget i dag ble jeg shanghaia av disse gutta: Jonas og Mikael fra Miljøagentene er aktive for å få bilister til å skru av motoren og ikke kjøre på tomgang. Jeg lovte å foreslå for Hallgeir Langeland at parkeringsvaktene bør få lov til å bøtelegge de som bryter reglene. Er herved gjort. Stå på, gutter!»

MILJØAKTIVITETEN

Her vil vi presentere forskjellige miljøaktiviteter som voksne og barn kan gjøre sammen. Denne gangen: Strømsjekken!

HVA:

Sjekk at strømforbruket ikke er høyere enn nødvendig og pass på at elektriske apparater blir slått av.

HVORFOR:

Dersom vi klarer å spare strøm i Norge, kan vi sende miljøvennlig strøm til resten av Europa slik at de ikke trenger å produsere så mye forurensende strøm.

SLIK GJØR DU:

– Sparedusj er noe alle kan ha. Ta en 10- liters bøtte (vanlig vaskebøtte), sett dusjen på kaldt og skru vannet på fullt. Hvis det tar mindre enn 45 sekunder å fylle bøtta, bør dere kjøpe dere sparedusj.

– Ta en runde rundt i huset og sjekk hva slags lyspærer dere har. Hvor mange gammeldagse lyspærer og hvor mange sparepærer har dere?

– klipp ut «Skru av lyset»-lappene og heng dem ved siden av hver lysbryter dere finner.

– Sjekk hvor mange apparater dere har som kan stå i «stand by». Hvor mange av disse pleier dere å skru helt av?

VI ER MILJØAGENTENE!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Vi vil skape et varig og løsningsorientert engasjement for natur og miljøvern hos flest mulig barn på barns premisser. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe. Alle barn i Norge kan bli miljøagenter og jobbe sammen for at alle skal bli flinkere til å ta vare på jordkloden vår. Alle miljøagenter har rett til å si ifra.

Mer info: www.miljoagentene.no

JEG ER IKKE SINT - BARE VELDIG, VELDIG SKUFFET

Vasskraftutbyggingane i Romsdalen – Eit natur- og identitetstap

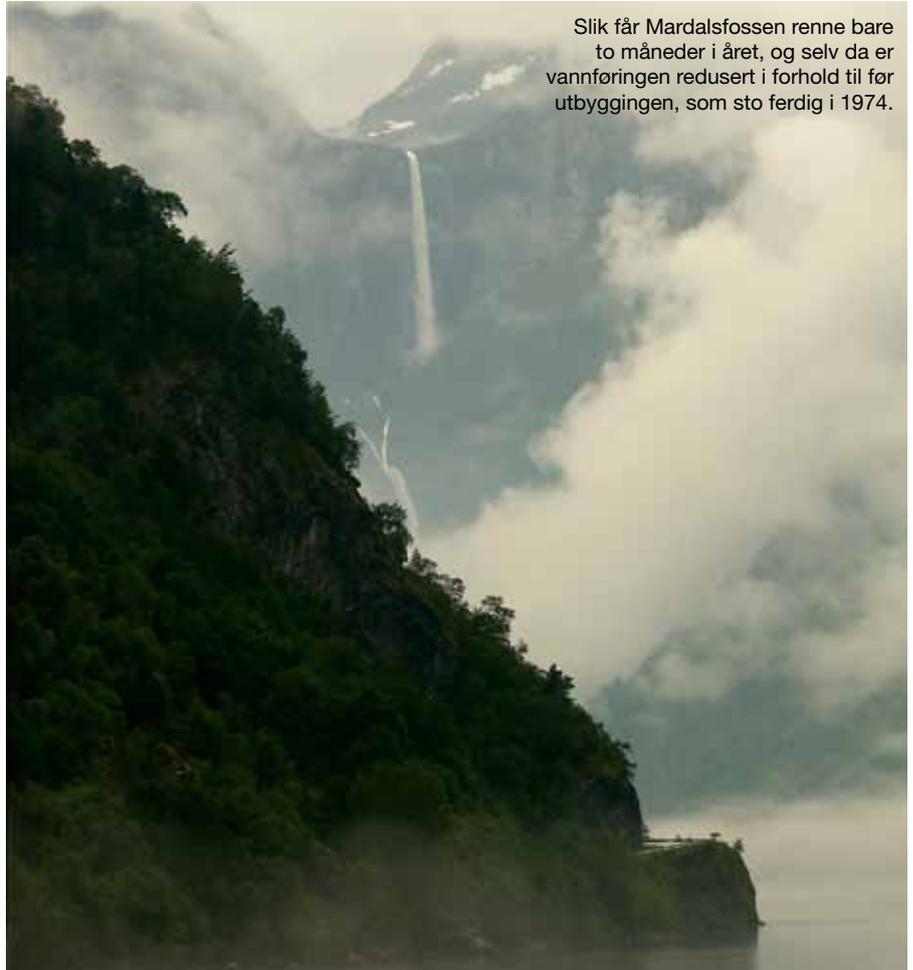
Opprinneleg hadde fosselandskapet i Romsdalen sine egne naturlege syklusar å halde seg til. Fossane som kasta seg kvitskummande ned fjella og etterkvart danna elvefar, var livssevja for dyr og folk.

Elva i dalbotnen var sjølve grunnen til at folk festa seg der. I uminneleg tid var difor vassdraga prega av ein naudsynt bruk. Staten vart frå slutten av 1800-talet industrialisert og meir urbanisert. Det passa vassdraga og livet kring dei dårleg. På Rjukan tidleg på 1900-talet dreiv Sam Eyde på med å skape Norsk Hydro. Eyde sa sjølv at Rjukanfossen ikkje var øydelagd, når nokre turistar påpeika at det var eit sagn å ikkje sjå og høyre Rjukanfossen meir. Då kunne han fortelje at dei berre hadde flytta fossen nokre meter opp i ei røyrgate. Sam Eyde vart eit vardøger på etterkrigstida si industrikynisme mot naturen.

ARKITEKTONISKE MAURSAMFUNN

Præriementaliteten herskar framleis i høg grad i vårt samfunn. Ein mentalitet som medførde økologiske samanbrot i stor skala i Nord-Amerika. Historia om erobringa av prærien har fleire liknande trekk i høve til erobringa av vår eigen natur. På trass av at vasskrafta i seg sjølv er ein fornybar ressurs, har utbyggingar ofte hatt fleirfaldige problemstillingar hengande ved seg.

Ta til dømes fragmenteringa av villreinen sine trekkveggar og beiteareal. Vassdragsutbyggingar og neddemte fjelldalar har reinen fått betale for i form av øydelagde kalvingsområde, dårlegare beitegrunnlag og større menneskeleg ferdsel i leveområda enn tidlegare. Reinen er sky og toler ikkje folkemengder. Før var det veidaren og fjellbonden og ein sjeldan turist som la ferda til reinterrenga. I dag kan alle ta seg inn i sentrale leveområde for desse urtidsdyra. Fleirtalet ynskjer dei lettvinde løysingene. Komfort, forbrukarmentalitet og lita tid er sentrale stikkord. Slike lite reflekterte behov legg diverre vrak på stadig meir naturareal og livsmangfald. Kommunane ynskjer betre økonomi, og dei sentrale styresmaktene følgjer ikkje godt nok opp at fragmentering av areala skjer i eit høgt tempo.

Slik får Mardalsfossen renne bare to måneder i året, og selv da er vannføringen redusert i forhold til før utbyggingen, som sto ferdig i 1974.

FOTO: ALEXANDER SVENDSEN/FLOKOR.COM

Vassdragsutbyggingar og hyttelandsbyar som liknar arkitektoniske maursamfunn langs tallause vegar, har skapt ei teknisk forståing av fjellareala som har medført store naturøydeleggingar i kjølvatnet av sjølve vassdragsutbyggingane.

ROMSDALEN HAR GJETT FRÅ SEG MYKJE NATURVERDIAR

Kva hadde Romsdalingane å by på? Slettes ikkje lite av unike fossar. Mongefossen – med fallhøgde på 774 meter. Nest høgste foss i verda etter total fallhøgde å rekne. Hadde i dag sannsynlegvis vorte handsama som verdsarvssymbol. Austre Mardalsfoss – 655 m. Vestre Mardalsfoss – 468 m. Saufonnfossen – 394 m. Vermafossane – 381 m. Aurstaupet – 268 m. Glutfossen – 171 m. Unike naturminne radert vekk. Landskapsdimensjonar og fleirbruken av desse, vert ståande i skuggen av dei store utbyggingane si tekniske og infrastrukturelle framtoning. I dag finn

me for mykje av rein naturdokumentarisk historie. Det er eit paradoks at ein i vår tid må drive historisk kjeldegranskning, for å kunne sjå det eigentlege landskapet vårt. Har me i 2012 komme særleg langt som folk og individ, i ei metafysisk forståing av kva eit fjellterreng, fossefall, eller ein fornyande bruk av eit heilt økosystem er for noko? Den aukande småkraftutbygginga har vorte eit nytt døme på tap av mangfald, no snakkas det om grønn energi og småskalautbygging. Det er fine ord heile vegen, men tener desse nymoderne utbyggingane noko anna enn lommeboka til dei som skal tene pengar på krafta? Til sjuande og sist må dyrelivet og opplevingsverdien av eit naturleg mangfald betale høgste prisen.

Bernt Gjelsten

Styremedlem

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal

kr 25.000

til det beste miljøtiltaket

ENJO NORGE deler ut 25.000 kroner til miljøtiltak som ivaretar norsk natur.

Våren 2010 fikk Fredrikstad Frikirken Speidergruppe overrakt en sjekk på 10.000 kroner for sitt iherdige arbeid med å gjøre en søppelplass om til en naturperle med gapahuk, grillplass, hinderløype, akebakke m.m.

Kr 15.000 gikk til Norges Naturvernforbunds lokallag i Rogaland til deres prosjekt Store Marøy, en øy på 120 dekar. Her har lokallaget restaurert og ryddet det gjengrodde kulturlandskapet og gjort det om til et sted hvor skoleklasser, barn og ungdom kan benytte seg av til kartlegging av arter, delta i naturquiz og gjøre forskjellige feltbiologiske oppgaver.

ENJO NORGE, leverandør av miljøvennlige renholdsprodukter, og Norges Naturvernforbund samarbeider om å redusere utslipp av kjemikalier fra norske husholdninger.

Alle (enkeltpersoner, lag og foreninger) **kan søke om midler fra ENJOs miljøfond til alle typer miljøprosjekter som ivaretar norsk natur.**

Søknaden må inneholde:

- kort presentasjon av søker
- ønsket formål for miljøprosjektet
- prosjektets omfang og eventuelle samarbeidspartnere
- kontaktperson
- referanse til nettside eller annen relevant informasjon

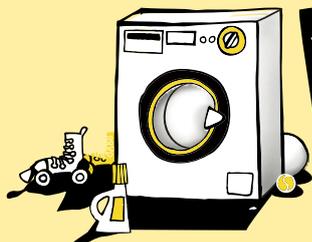
Søknaden sendes ENJO NORGE, Hyggenvn. 35, 3440 Røyken.

Søknadsfrist 28. februar 2012

Kontaktperson for ytterligere opplysninger: **Maya Scheen**, tlf. 31295980 maya@enjo.no

ET LITE SPARETIPS...

**...ER Å
VASKE FULLE
VASKEMASKINER**

**ET STORT
SPARETIPS...**

**...ER Å
ETTERISOLERE
LOFTET**

For deg som bor i et hus fra 60, 70 eller 80-tallet er et av de mest lønnsomme sparetipsene å etterisolere loftet. Etterisolerer du med 20 cm GLAVA®, får du igjen investeringen etter 3 år.

NY APP!

Last ned vår nye app og se hvor mye du kan spare på etterisolering av loftet ditt.

For norske forhold